

4

ישרה⁴³⁷ לרוח אחד מפילושין דלת הנבעלת ממש בלילה.

76 [כפ, ב] אילימא משום דמקיף ליה סולמא דצור מהאי⁴³⁸ גיסא ומחתני דגדר מוחאי גיסא. והם כשתני מחיצות⁴³⁹ כמין גם דאי בשאינן כמין גם מאי קאמר דהיינו רשות הרבים גמורה דמבוי המפולש⁴⁴⁰ אלא ודאי כדאמרן. וק"ל דס"ד השתא אמאי לא פריך ליה מדרבי יוחנן דאמר שיש רשות הרבים בירושלים וירושלים מארץ ישראל (הא) [היא] ומפקי⁴⁴¹ ליה האי סולמא ומחתנא⁴⁴². ו"ל דהא עדיפא ליה למיפרד, דא"כ אפי' בכל נמי, וכדאיפרקא הא איפרקא אידך דר' יוחנן, ואלו הוה מקשי' מדר' יוחנן, דילמא הוה דחי דאמוראי גינתו אליבא דרבי יוחנן⁴⁴³. דהא מקיף ליה פרת מוחי גיסא ודגלת מוחי גיסא⁴⁴⁴. פ"י כמין גם⁴⁴⁵. וכולי עלמא נמי לא

ליחייבו דהא מקיף לה אוקיניוס⁴⁴⁶. פ"י דכל שהוא עמוק עשרה טפחים חשיבא מחיצה, כדאי' בפ"ק דשבת⁴⁴⁷ ובכל דוכתא, ולהכי פרכינן דכיון דאמרת דאפי' המחיצות מרוחקים כל כך דין⁴⁴⁸ כרשות היחיד, א"כ אין רשות הרבים בעולם א"א⁴⁴⁹. וק"ל מ"מ עד אימתי יהא מרוחקים שיהו חשובות מחיצות. לשוויה רשות היחיד⁴⁵⁰. דהא אמרינן⁴⁵¹ דקרפף יותר מבית סאתים שהוקף אפילו שלא לדירה רשות היחיד הוא מן התורה, וכמה יהא שיעור אותו יותר מבית סאתים. אומר רבינו הרב ז"ל⁴⁵², דהיינו כל שרואה עצמו תוך המחיצות, דאע"ג דלגבי שבת לא בעינן מחיצות הניכרות לדירתו כדאי' בפ"ק דסוכה⁴⁵³, אפי' בעינן שיראה עצמו תוך מחיצות⁴⁵⁴. דילמא מעלות ומורדות קאמרת. פ"י, שמעלות ומורדות שבארץ ישראל אע"פ שהם רחבים י"י אמה ובקעו בהו רבים, אין בהם דין רשות הרבים.

ו. ב. 437 צ"ל: יש בה. 438 כג"י ד"ש ולפנינו: מהר. 439 ראה בכפתור ופרח פ"י (לב, א) שפי' דאינו נהר אלא מקום צר וגבוה שתחתיו תהום, ומחתנא דגדר היינו גדר שעל ההרים. 440 פ"י, דכיון דס"ל לר' יוחנן ג' מחיצות דאורייתא וכמ"ש רבנו לעיל, לא סגי אלא כשהן כמין גם דהוה כג' מחיצות, וראה ברבנו לעיל י"א, ב ד"ה הדר והערה 879 שם. ומיהו אין ראי' מכאן שלא כמ"ש החזו"א סי' עב סק"י דיעיון שם סק"ו דיתכן גם דהוה רה"י וראה עוד שם סי' קן סק"ג. 441 צ"ל: ומפקי. 442 ע"י בתוד"ה אילימא שהקשו כן, ותירצו דהא אליבא דרבנן קאמר, וכע"ז כ' גם ברשב"א. פ"י ומשנ"ה הוה ארץ ישראל רה"י דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, ונראה דגם לשיטתם צ"ל כמ"ש רבנו דסולמא דצור עשוי כמין גם והוה כג' מחיצות. ומיהו בחי' הר"ן כתב: ה"ה דהר"מ לאקשווי לר' יוחנן מד"ידיה אד"ידיה דהא איהו לית ליה ב' מחיצות דאורייתא. דהא אמר ירושלים אלמלא דלתותיה נבעלות בלילה חייבין עליה משום רה"ר. וביאור דבריו, דע"כ ר' יוחנן דירושלים סבר בהא כרבנן דג' מחיצות דאורייתא דהא איכא בירושלים ב' מחיצות וכמו שכתב לעיל, ומבואר דפירש דסולמא דצור הוה כשתי מחיצות. וזו כנגד זו, ודלא כמ"ש רבנו. 443 כתיורין הב' בחי' הרשב"א. 444 כג"י כ"י"א, ועי' דק"ס אות ג'. 445 ראה לעיל הערה 440. ובאמת הכא הוה טפי מכמין גם, שהרי כ' רש"י בקידושין ע"א, ב דנהו פרת נשפך לחיקל בדרום, וא"כ הוה מוקף מג' צדדין, וע"י מש"כ בזה בספר אגודת אוזב מדבריו. 446 כג"י כ"י"מ, ולפנינו: דכולא עלמא נמי מקיף אוקיניוס. 447 ו. א. 448 צ"ל: דינן. 449 [צ"ל: וזה אי אפשר]. 450 פ"י

דהכא משמע דאית לה שיעורא, וכ"כ רשב"א ור"ן. 451 להלן סו' ב. 452 כ"כ רבנו גם בסוכה ד, ב בשם מורי הרב נר"ו, והלכונה להרא"ה, ולא זכינן לחידושי למסכתין. ובנדפס: אומר רבנו הרב הגדול ז"ל, וכך קורא רבנו להרמב"ן, וראה להלן, ד"ז לא נתפרש שם, ולמדו רבנו מהא דאמרינן בסוכה ד, ב דבעמוד גבוה עשרה אינו כשר לסוכה משום דבעינן מחיצות הניכרות, ואילו בשבת ק, א מבואר דבכה"ג הוה רה"י, וראה בחי' רבנו סוכה שם, וראה גם במאירי שם שדחה ראי' זו. 454 כ"כ גם בחי' הר"ן, וברשב"א הגי' בצ"ע, ומבואר, דאף למחיצות העשויות ביהו' אדם איכא האי שיעורא, ובתוד"ה אילימא תירצו דבמחיצות העשויות ביד"ש אמרי' אתו רבים ומבטלי מחיצה [וכ"ז בהיקף גדול שאין גראין המחיצות לעומד. באמצע, אבל בלא"ה ל"א אתי רבים וכו', כיון שאינן דוחסין על המחיצות וכמ"ש בשו"ת כנסת יחזקאל סי' ב' וחזו"א סו' קנ"א, וכ"ה להדיא בתוס' הרא"ש: ושם במחיצה שאינה עשויה ביד' אדם בהיקף גדול בוו' אפי' רבנו מודוין, ומבואר, דלמחיצות העשויות ביד"א אין שיעור, ובביאור הלכה סי' שמו ס"א ד"ה קרפף דייק מד' הרמב"ן לקמן נט, א כדעת החוס', ונתקשה משום כך מדבריו רבנו הנדפסים, אכן להגירסא שלפנינו א"ש [ראה ע"י 452], וכדעת החוס' והרמב"ן משמע גם בפיה"מ להרמב"ם סוד"ה ועוד שכתב: דאפי' יש במדתו אלף מיל מותר לטלטל בכלו [וראה ביד' החזקה פ"י משבת ה"א] ולשונו הטור ר"ס שנה: אפי' מאה מילין שרי, וכ"מ באשכול (אורבך ע"י 163) ותלמיד הרשב"א (כת"י), ושיעור שרואה עצמו תוך המחיצות כ' בנשמת אדם כלל מט ושורת מהרש"ם

א"ל ק
חזיתו
והני
ה"ה
שהיה
ראית
יהנו
שני
במס
בהמי
לארץ
פירוש
שתי
כל כך
בבית
מפני
כי דג
כי ענו
נפון
שבבפי
מדבר
דכולי
שמעלו
תשמיו
לקמן
ח"ד סי'
פלפנינו
ע"א
פ"י אמר
חזיתיה
ב 460
מפרש
צ"ל כ'
אביי
הרבה
461 כ'
שתמה
וראה ע'
א
ולפנינו
הר"ן
דוקא
משכנו
468 [צ'
כל הי'
ומורדו
דאמר

חידושי הרשב"א - ג' א - ג' ו' ו' ו' ו'
מזמור מוסף כבוד קוק - יו"ט

5

חידושי הרמב"ן

לרבנו משה ב"ר נחמן ז"ל

למסכת עירובין

יוצא לאור בפעם הראשונה בשלמותו ע"פ כתב-יד
עם הערות ומראי מקומות

מאת

הרב אהרן יפה'ן

"יד הרב הרצוג" — איחוד מפעלים תורתיים ספרותיים (אמ"ת)
הוצאת מכון התלמוד הישראלי השלם
ירושלים עיה"ק תשל"ג

היאך לא אמרו סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשות זהו רשות הרבים גמורה, והוא שיעברו שם ששים רבוא אי נמי ליתני בכרמלית ים ובקעה ואסתגית ומקום שאין בו ששים רבוא, וכי תימא במקומות קא מיירי באינשי לא מיירי, והא אתמר התם²⁶¹ ולתני נמי מדבר דתניא איזהו רשות הרבים סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין ומדבר, ותרצי אמר אביי לא קשיא כאן בזמן שהיו ישראל במדבר כאן בזמן הזה, אלמא בדיירין נמי איירינן בברייתא. ועוד מדקא אמרי מדבר בזמן שהיו ישראל שם הוי רשות הרבים ובזמן הזה כרמלית, מכלל דעיר ואיסטריטאיות אע"פ שאין בהם ששים רבוא הוה רשות הרבים, כיון שהדרכי כבושין ובני אדם עוברין בהם דטעמא דמדבר משום שאין שם דרך כבושה ולא מכוונת לילך בה לשום מקום, ודמי לבקעה שהיא רשות היחיד לשבת.

ור"ש עצמו כתב שם מדבר בזמן הזה אין מקום הלך לרבים הדולכי מדברות לא שכיחי. ומינה דדרכים ועיירות דשכיחי אע"ג דלא הוה תמן ששים רבוא. ושמא דעת הראשונים לומר

שהאיסטריא שהיא כבושה חוץ לעיירות והולכים ממנה מעיר לעיר וממדינה למדינה עד סוף כל העולם, אין מדקדקין בה בעוברין עליה ששים רבוא, דהא דכ"ע הוא, אבל בתוך העיר אין שם רשות הרבים בלא ששים רבוא דתהוי כדגלי מדבר²⁶², וגם זה אינו מחזור.

ועוד מדקדקין עליו בתוספות²⁶³, שהרי מדבר כפלי כפלים היו בו אנשים ונשים וטף וערב רב, והם מתרצים קושיא שלהם וז"ל כיון דממשכן גמרי לכל מילי דשבת מן המנין שהוזכר בתורה ילפינן, ואין התירוץ נכון שהרי כתוב ויבאו האנשים על הנשים²⁶⁴, ועוד ליבעי ששים רבוא מבני עשרים ועד ששים²⁶⁵, וסוף דבר אין לנו אלא מה שמוזכר בתלמוד רשות הרבים, שש עשרה אמה דגמרינן ממשכן, כדאיתא בפרק הזורק²⁶⁶ ושאינו מקורה כדאמרי בפרק קמא דשבת²⁶⁷ אבל דירורין לא ילפינן, הילכך כל מבוי שמפולש בשני ראשין ומכוון²⁶⁸ עד חוץ למדינה²⁶⁹ ורחב שש עשרה אמה הוא רשות הרבים גמורה בכל עיירות ובכל כפרים שבעולם.

7 ומיהו לרבי יהודה דסבר שתי מחיצות

ע"ז הוקשה לרבינו דהא כיון דנשים נמי בכלל הבאה הן דכתיב ויבאו הנשים א"כ במחנה לוייה היתה יותר מס' ריבוא, ואמאי נקטינן בס' ריבוא רה"ר, וגם המשכ"י שם עמד בקושיא זו של רבינו ור"ל דנשים הביאו רק ביום ראשון ע"ש ובוה רצה ליישב דלא קשיא נמי מטף דלא היו בכלל הבאה, והביא שם סמ"ק דבאמת כענין נשים וטף לפי ערך, ועיין בהערה הבאה. 265 לפמש"כ בהערה הקודמת בשם המשכנות יעקב ל"ק דבהבאת ליכא דין דווקא מכ' עד ס' ובכוונת רבינו צריכין לומר דהקשה מתורת ממה נפשך אי למדין מהבאה למחנה לוייה א"כ אף נשים בכלל, ואי דגמרינן ממספר הקבוע בתורה למנין בני ישראל א"כ דווקא מכ' עד ס' והבן, וצ"ע. 266 שבת צט, א. 267 שם ה, א. 268 מבואר מלשון רבינו דרה"ר עקומה לאו רה"ר דבעי דווקא מפולש ומכוון וכן איתא ברש"י ו, א ד"ה ר"ה ושם ע"ב ד"ה ירושלים אף ברש"י מבואר הטעם דבעינן דומה לדגלי מדבר וכן הוא ברשב"א כב, ב. אולם בריטב"א ובמאירי אף דמודים בגוף הדין לא הוזכרו הטעם משום דבעינן דומה לדגלי מדבר, וכן נראה מרבינו דלא מטעם דומה לדגלי מדבר קאתינן עלה דהא רבינו כתב דרק לענין מקורה וט"ז אמה ילפינן ממשכן ולא לדבר אחר, ואי פירצה יתר מ"י לאו דאורייתא כמו שתפס החזו"א ס"י קיב ודלא כמשכ"י (ועיין היטב בדברי רבינו במלחמות כב, א מדכתב דאפילו בביקיעין בו שתי

יחמיר ע"ש. 260 שבת ו, א. 261 שם ו, ב. 262 ולעיל הערה 257 הבאנו תירוץ הר"ן בשם הרא"ה על קושיא זו וכן לדעת הריטב"א והרי"ז וכבר עמד בזה המשכ"י דף קו, א ע"ב ב שהתכוון לקושיית רבינו ותירצה ע"פ הריטב"א ומשמע מזה דרבנו חולק על הריטב"א בדעת רש"י מדלא תירץ הכי וזה מתאים עם גירסת רבינו דלא גרס שווקים וכמ"ש. 263 עירובין ו, א ד"ה כיצד. 264 שמות לה פסוק כב, וכוונת רבינו בקושייתו נראה משום דבשבת צו, ב ילפינן הוצאה משום דכתיב ויעבירו קול במחנה משה היכן הוא יתיב במחנה לוייה ומחנה לוייה רה"ר הוה, קאמר להו לישאל לא תפיקו מרה"י דירכו. לרה"ר שכתוב איש ואשה אל תעשו מלאכה ויכלי העם מהביא והגירסא לפנינו דהיתה בשבת (אך ע"ש בתוס' בשם ר"ח דלא ילפינן רק דמיקרי מלאכה ומיירי בחול) ולפי גירסא דין הקשה רבינו דכיון דמלאכת הוצאה ילפינן מהא דאסר משה להביא ונשים היו בכלל ההבאה כדאיתא ויבאו הנשים על האנשים, א"כ מסתבר דכיון שהיו נשים במחנה לוייה א"כ נקבע השיעור גם ע"י הנשים, וביותר נ"ל עפ"מ דאיתא במשכ"י קכה, א בעצם המקור של רש"י דבעינן ששים ריבוא היינו מסוגיא זו דהזורק דקראו דווקא למחנה לוייה רה"ר, ולא במחנה ישראל עצמו וכיון דמחנה לוייה היה ששים ריבוא דכל ישראל מצויין אצל משה להביא נדבה ילפינן ממשכן דברה"ר בעי ששים רבוא כמחנה לוייה,

תרא
מדאו
לך
כמה
לך
הריב
גראי
אי
הרבי
משמ
ואוק
לרבי
שדר
וערב
בפלי
דיתר
בכל
רה"ר
רבים
הרש
עליו
ו, א
דאוק
ב ד
פלוג
רה"ר
וריש
זה,
דהזו
מכו
וכן
זה,
דומי
הער
שיט
הייג
270
עוש
ט"ז
כב,
כנו
שה
תוך
יות
שם
המ;
דיל
שיו
ומו
דבו

7

להרך או משני צדדין לה. אי נמי הריץ שאינו עמוק עשרה וגדר שאינו גבוה עשרה וכל כיוצא בהו אבל במחיצות לא. וי"ל עוד שלא א"ר יהודה שתי מחיצות תורה אלא ברחב שש עשרה שדרך הרבים עוברת שם ואין הרבים נקבעין ועומדין שם. דגמר ממדבר דליכא מחיצות, אבל פלטיא גדולה של עיר רחבה הרבה 274 שהרבים מתקבצים שם לשוק והיא רחבה של עיר כיון שהרבים קבועי ועומדים שם כל היום זהו רשות הרבים גמורה 275. ויש אומרים 276 רשות הרבים דלר' יהודה בתוך העיר, כגון דאתו רבים ומבטלי

מדאורייתא כדאמרינן בפ"ק דמכילתין 270 אין לך רשות הרבים בתוך העיר ואפילו רחב כמה 270*, אלא סרטיא ומדבר וכיוצא בהן שאין לך מחיצה כלל, ואע"פ שאי אפשר שלא יהיו הרים ובקעות סביב להן כל שאין המחיצה נראית לעומדין באמצע ואין נכרת להם 271, אי נמי שאין המחיצה מעכבת וממעטת על הרבים כלום אין בה תורת מחיצה 272, וה"נ משמע בפרק עושין פסין 273 גבי סולמא דצור ואוקיאנוס, ואם תשאל דרך שש עשרה אמה לרבי יהודה היכי משכחת לה, איתא בבקעה שדרך שש עשרה כבושה שם ובקעה מצד אחד

במחיצות בידי שמים שהם הרים וגבעות, אבל בקרפף מודה, ודלא כהריטב"א והר"ן, ומלשון הרמב"ם פ"א מהל' עירובין ה"א אפילו מרינה משמע נמי כפסק הבה"ל וכן לשון הטור סי' שמת אפילו כמה מילין והיה לו להביאם וצ"ע. 272 או דכוונת רבינו לרבי יהודה דוקא דאית ליה בפסי ביראות אתי רבים ומבטלי בשם ד' מחיצות, או כדעת התוספות שם כב, ב שהבאנו לעיל דבאינו עשוי בידי אדם מודו רבנן. 273 כב, ב גם לפי תירוצו ראשון של רבינו דבעינן גיכרת אתיא שפיר הסוגיא שם וכמבואר בהריטב"א וק"ל. 274 מלשון רבינו נראה דפלטיא היינו רחבה יותר מט"ז אמה, וכן אפילו כנגד ב' המחיצות, אולם עיין במלחמות כב, א דמיירי היכי דאיכא בקיעה שתי וערב וי"ל: וכנגד העומד מכאן ומכאן אינו נעשה רה"ר לעולם וכו', אבל "כנגד הפרוץ" אם יש בו פלטיא רחב ט"ז אמה על ט"ז אמה אפשר שהייבין עליו אע"פ (שאינו) תוך המבואות מכאן ומכאן אינו רה"ר מפני שתי מחיצות שלהן וזהו פלטיא גדולה האמורה בכל מקום, ולכאורה סתרי דבריו אהדדי, וצ"ע ועיין בהערה הבאה. 275 מדברי רבינו מבואר שדין רה"ר של פלטיא חלוק מדין רה"ר של סרטיא ובפלטיא אפילו ב' מחיצות לרבי יהודה חשוב רה"ר והשתא מוכן מה שכתב עה"ק שער ג אות א דבפלטיא לא מהני מחיצות המדינה נעולות ותמהו עליו המשכ"י והחכ"צ ורצו לומר דדוקא ראיות נעול אבל נעולות מועיל והלשון לאו דוקא ועיין במאירי שבת ו, א ד"ה איזוהי דהביא בשם גדולי הצרפתים וגדולי הדור דירושלים שדלתותיה נעולות בלילה הוה רה"י היינו חוץ מפלטיות שבה, מיהו ביאר דכשיש דלתות לפלטיא עצמה מהני, ויכול להיות דזה נמי דעת רבינו הכא, אך לפי דברי רבינו במלחמות דלא חשוב רה"ר בפלטיא לרבי יהודה כי אם כנגד הפרוץ בחדאי מהני מדינה שדלתותיה נעולות גם לענין הפלטיא שבה, ולא חששו הפוסקים לדעה זו. 276 נראה דכוונת רבינו להרו"ה דמשמע ממנו דבבוקעין שתי וערב אף בתוך המחיצות חשוב רה"ר וכתב עליו רבינו במלחמות אין דבריו בזה נכונים וכו' שאין הדברים מבטלים אלא מחיצה

וערב כנגד הפרוץ לא הוה רה"ר לרבי יהודה כי אם בפלטיא רחב ט"ז על ט"ז משמע דבאמת שאית ליה דיתר מ"י לאו דאורייתא והבן) כל שהוא עומד א"כ בכל רה"ר עקומה הרי יש בה ג' מחיצות ולא הוה רה"ר מדינה, מיהו לכאורה צריכין למימר בזה אתי רבים ומבטלי מחיצה, עיין בסוגיאן כב, א אולם הירשב"א עצמו הביא דה"ר עקומה אין חייבין עליו ול"א בכה"ג אתי רבים ומבטלי מחיצה מש"ס ו, א דבמבוי עקום מהני צה"פ ולא בעי דלתות דאף דאוקמוה בבקי ביה רבים ואכמ"ל, ועיין במשכ"י קמא, ב דרצה לפרש דה"ר עקומה אין חייבין עליו דהוא פלוגתת ר"י ור"ל בירושלמי פ"ה ה"ה ודעתו דהוה רה"ר, וברשב"א בחידושי ובהע"ק שער ב ובמאירי וריטב"א הזכירו דבעינן נמי פתחים מכוונים זה כנגד זה, ועיין בהרא"ש פ"ק וברי"ד ורבינו ירוחם אף דהזכירו מפולש משער לשער לא הזכירו דבעינן פתחים מכוונים זה לזה, אולם הב"י דייק מהסור סי' שמה וכן הוא במג"א ס"י דבעינן פתחים מכוונים זה כנגד זה, ולכאורה זה שייך רק לאלה שלומדים דבעינן דומיא דגלגלי מדבר ולא לדעת רבינו, וצ"ע, ועיין לקמן הערה 207. 269 צ"ע בכונתו ואולי מיירי במקום שיש בתים מבי' צידי מבוי כל הדרך, והוץ למדינה היינו מקום שאין לו מחיצות כלל. 270 יב, ב. 270* מיהו דעת הריטב"א ו, א ד"ה כיצד יב, ב ד"ה עושה וכן כב, א ד"ה ורמ"י דרב יהודה מודה ברחב ט"ז אמה דבי מחיצות לאו דאורייתא. 271 הריטב"א כב, ב ד"ה דהא מקיף מביא בשם רבינו הגדול (דהיינו כנוי לרמב"ן וכמה יחא שיעור אותו יותר מבית סאתים שהוקף אפילו שלא לדירה דהיינו כל שרואה עצמו תוך המחיצות, וע"ש ברשב"א דמסתפק מהו שיעור יותר מבית סאתים שחשוב מחיצה, ובחידושי הר"ן שם וי"ל: שבאיזה מקום שיעמוד באותו היקף רואה המחיצות הצריכות לו מן התורה, ובתוס' שם ד"ה דילמא מבואר דמחיצות העשויות בידי אדם ליכא שיעור כלל ובעשויות בידי שמים אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה, ועיין בבה"ל סי' שמו ס"א שהביא דברי רבינו ור"ל שלדינא מודה לתוס' ולא מיירי אלא

ספר האשכול, הכו' ערובין.

וא"י מקץ סולמא דצור ובבל פרה היגלה ואמרין לקמן א דלא מהני לבטל ר"ה אלמא מחיצות ביר"ש לא עבדו ר"ה א בקעי
 ברו רבים ב' לא ספקא לן אף אי בקעי ברו רבים לא מבטלי מחיצות ביר"ש ג, מיהו כל זמן שאינו רואה המחיצות העשויות
 ביר"ש המקיפות השטח בהני אמרין אחי רבים ומבטלי דאל"ה ר"ה היכא משכחת לה ד, לאפוקי מחיצות הנעשות ביר"ה אף אם
 לא נראו לעומד באמצע, שהשטח רחב טאר מהני לשוי' ר"ה ולא אתי רבים ומבטלי (חסר) א, אמר רב כהנא וכו' ה טבו
 שצרו א' ארוך וצרו א' קצר, פחות מר"ה מניח הקורה באלכסון, ד"ה אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר, רבא אמר ר"ה הוא ואמר
 זה אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר וכר"ה קיי"לן דאמר קורה מניח היכר ובאלכסון לא הוי הכירא, ואמר ר"ה הוא דמניח
 הקורה באלכסון לא אמרן אלא שאין באלכסון יותר מעשר, אבל יש באלכסון יותר מ' ד"ה אינו מניחו אלא כנגד הקצר ו אבל
 צ"ה

נחל אשכול

א כ"ב. ב והוי מהני ומי מחילת ביר"ש דהא אי' הסם חל המחלקט י מחך ד"ה וכן מרין עמוק י"ד טבת יק ר וק' אף
 שנטעס ביר"ש הו' ר"ה, לכך הו' מספק רבנו אלא אי בקעי צבו רבים. ג כדמוכח מדף כ"ב גבי חל דתל וקטע מימוח עולם
 סם ערובין ט"ו כפרס"י. ד הים מקיף כל העולם, וכך מסקו חו"ס, אלא שסתמו דברייהם וכו' מחילת ביר"ש אחר רבים ומבטלי
 אף לרבין דר"ה, דמ"י קשה מניח אהני לסורא בדף מ' סג' ח' כלל לים (דאף לגרסחט מהני אי לא מחוס שרטון) כרי רבים בקעי
 צעיר גדולה כסורא ומה יענו לחל המחלקט בדף כ"ב דאמרין צדק כ"ב דאמרין צדק כ"ב דאמרין צדק כ"ב דאמרין צדק כ"ב
 בנטעס ביר"ש חו"ה? ומ"ס מג"א ס"ג דרבים בקעי סיונו מ' ריבוא דהוי ליני דטור ור"ה ס"ל סהחא ליכא מ' ריבוא ומסקין
 בש"ס ה בין בקעי ללא בקעי (וכבר סביב עליו ח"ס מה"ט), ומ"ס כ"ה סה"ס לא כהכו דמחילת ביר"ש לא מהני אלא לנטעס יותר
 מניה סלחיס אכל פחות מזה מהני (סקלי על מ"ס צוקטיחיס מר"ו דמיירי צינחר מסלחיס) סיטב ססיגו דהוי ציד דמלך בין
 סלחיס יותר לענין סיקף דירס דרבין הוא אכל לענין אסור חורס לשוי' ר"ה אי' חלוק, אלא דהוי העקר כמ"ס רבנו וריב"ז א' בסס
 רבין מחילת ביר"ש לא הו' מחילת כשלינו רואה אוחס (אכל בידו אדם אפי' בשטח אלפי' כורים סוי מחילת, ובייט אף כשלינו רואה אוחס,
 לחוכו סייב) וכך ל' כונה חו"ס סביבולו בקי"ס מר"ו אפי' מחילת ברחוק אלפי' כורים סוי מחילת, ובייט אף כשלינו רואה אוחס,
 וע"ז כ' בחרובס ביר"ש לא הו' כהאי מחילת דלתי רבים ומבטלי, ובייט דומי' דהני כשלינו רואה אוחס, אבל נראה אף ח' ביר"ש
 מהני ולא כמ"ס מג"א ס"ג ס"ק ח'. והנה בוסר ל"ח שחא יעלה שרטון כמ"ס מג"א ס"ג וספת סוסר סוי מחילת אס גבוס י"ד
 לו אס בשפוט ד"ה יעמיק י"ט, וכ' מג"א אפי' עיר מפולס לגמרי לים שרי דלא כריב"ס דלודי' איירי בגמ' ססמזוי סחוס גב'
 מחילת וברביעיית פרוך לים ובי"ד חמה עליו מפולס בלדודו לברמילת דהוי לריך ל"ה ס' וסיס כרמילת ולי מחילת לרדים יס, מפולס
 הוא לברמילת ולריך ל"ה ס'. ותמימי שרש"י פרס לסדי' במעשה דרבי מוד' ר"ה ס' מחוקן בלתי ורבי ס' טוס לכחיר דלא סייס
 לשרטון אלא מחילת יס מוד' אחר סוי מחילת, אלמח דלא דנין ל' כמפולס אפי' דמוד' ח' ר"ה ומוד' סוי כרמילת (ואין למוד' אלא
 ס' זס כנגד זס, מצוי עקוס ומי דינו כמפולס) וס"ט דלא חקרי מפולס לים כיון ססיס שפחו גבוס י' כמ"ס רש"י וסוי מחילת, לכפי
 ל"ז בלד שפרוך לר"ה אלא לחי, וס"ה אס הים מקיף מכל הברדים אי' ל"ח לשרטון כמו בוסר סמוקיף העיר פסיטא שאין לריך אפי'
 לחי, דליכא מחילת מכל הברדים ח"ס מג"א אפי' מפולס לגמרי לים שרי, בייט סיכא דלא מייסיין לשרטון (וססיט אי מקיף מכל
 לד ועיר יותר מסלחיס דיכא כלל סוקף לדיס ולריך לחקן כדאי' ס"ה ס"ב) ומ"ס דהוי ביר"ד יס הוא כרמילת, דהוי כן סול, אבל
 ביר"ד סמחילת קודמת לברמילת. ומ"ס מג"א בוסרות סולו איכא ססס שחיבס, סססס זו ללו מודי לפרוס רש"י, דאף אס מחילת
 בלחמע סה קיימי מחילת ספת סוסר ולפחות ביר"ה מודוקן סספוט יוד' י"ט אלא לפי ס"ה ססס סביבול סכ' סססס שרטון ציס אין
 פרוסו סיטולס הים ותבולס סמחילת, סמחילת סחקייס, אבל סססס שחא יחיבס בלחמע ויטלטלו במוקוס סחיבס (כי יסכרו כל חוקס
 סליס עוברין בו מוחר לטלטל) ובסרו סב"י וכ"י לא סשו לכך, ובאנן סעחר סוכיס אפי' סמיס נקריס אין מבטלין סמחילת.
 ולעוד' אפסר אפי' עיר מפולס לר"ה בלד ח' וליס בלד ח' לדין דמייסיין לשרטון מ"ו די ב' רלשויו בלסי סול לחמו מפולס לריך
 ל"ה ס' אלא חפני ססול מכלך לרבים מסער לשער לר"ה אבל אי הים מוד' ח' אפי' עולס שרטון ותחמעט סמחילת עדין אינו מסך
 לרבים ול"ע. ומ"ס עוד מג"א אס סוסר רמוק מן סחיס יוד' אמות סוי מוקוס פרוך ולא מהני מחילת סוסר כדמוכח מחוס'
 כ"ד, ס"ט שאס רוסב י' בין פתח סמזוי לסר ח"כ מוחילל לשני לרדי סמזוי ומי פרוס מיותר מו"ד וקיי"לן בדף ו' מצוי ספרין
 גולדו בעטר פסול, ואמ"ג דקיי"לן דף ס' דלריך ליסחר כלפי רלשו פס ד' וסל ללו אף בפרגת ד"ט פסול, ס"ט דברלשו ליכא מחילת
 גמורס אלא לחי וסבקי בני מצוי פתח סבו סלחי וזלוי סבלי פתחא ותבטלו פתח סמזוי, אבל סכא ספת סוסר מחילת סלחיס ולא
 מחורת ססס קלחיקן ולא מספל מחילת אי בלד פרוס דאמריין פתח סול כיון סלינס יוסר מי'. וכן בוס' כ"ד סכ' ססמחילת
 מעבר לסר וכיון ססוסר אינו רחב יותר מי' ח"כ בין סוק ססבול וגודל דוסר אין מרחק יותר מו"ד מוחילל ומי אין פרוס לסוי לרדי סבול
 יוסר מו"ד וכן סבין מג"א. אבל ביר"ד כי טעס דחוס' דלס רחב מעטר סוי פרוס הים במוקוס סוכיס לסבול כלעיל י"ב גבי לטן יס
 סכוס לחל עכ"ל ולא אבין דבגמ' סס אינו אסור אלא לטולל סמיס אכל בחלר ענמו מוחר לטלטל וכ"כ בס' סרי' דספת סמיס
 סוי מחילת וס"י ספת סוסר סוי מחילת ואל"ה סה מני מחילת פחות מעטר ססבול נפרך צמולו אפי' ביר"ט וכססכנס נסר צחוכו יסי
 אסור, וע"כ ל"ל דספת סוסר סוי עמוק יוד'. ה ח' ט"ב. ו ויכ"י רי"ף אלא סלל כ' כרבא קיי"לן וכו' סר"אס ור"י מוסבול לסל
 דרי"כ לא לחמון אלא שאין באלכסונו יותר יוד' אבל יס אינו מניחו אלא כנגד סקלר ס"ו כר"כ ס"ל דלרבא לשילס לא מניח אלא
 כנגד סקלר ותחמו עליו ספ' דלא כרבא. ומאסכול י סרי"ף פ' כרבא וע"כ ל"ל גס דצברי רבנו ולחרך סרי"ף שאין סחירס, וי'
 עי"פי מ"ס ט"ו ס"ג ס"ק כ"ה טעס דלוסר רבא כיון דקורה מוסס סיכר ובלכסון אין סיכר אומדין בני ר"ה בני מצוי מסמחיקן
 בר"ה, מס"ה י חוך סמזוי מוחר באלכסון דסס אין לעעות בסיחר ר"ה חס דוקא בלין יותר מי' באלכסון דביותר מי' כ"ע סברי
 אין מניח אלא בקלר, וס"כ בחך סמזוי דמודס רבא דמוחר באלכסון בייט ומי דוקא כסלין אלכסון יותר מי', אבל מס"ע סממע
 חוך סמזוי מוחר באלכסון אפי' ברוסב יותר מי' עכ"ל לפ"י י"ל רי"ף ורבנו פסיטא לכו ומי בחך מצוי מוחר באלכסון אבל ביותר
 מי'

ספר האשכול

רבינו אבוגד ג"ו. רמק אג"ז צ"ה יתיר דו' ו'
 חמנו ורבינו ר"ה רמא ג"ז צ"ה י

חקתה עירובי, אינם יכולים להשיג זה לזה נמשגז כפרון, דכשאלו דנין שחזר חילוקה זו חסוק, יש לחשוב את רוח הבי כגדור, כמי שכוון שחמת גדור בדין מחילות הזרין לרבי, ואיסור חילוק רשויות, אין מועיל זו לזו לאסור, ונראה כסבירה אחרונה, וכן נחלק הפרשה מזד אחד לכרמליה ונשאר גיפופין, אבל הפרון מרובה, ומזד הבי פרוזה להצר חצרתה, כל שנשאר גיפופין מותרת.

ובג' קרפיות ואמלעי מגופף ויהיד צזה כ"ו וצ"י החילונים יתר מצי"ם אפשר דכלבו כחד חשיבו ונעשו שירה ומותרים כיון דכאמלעי אין לו רק צ"י מחילות, ולא חשיבו גדור, ובחילונים פרוצים במתן לאמלעי, [ואם הגיפופין נראין נכחין יש לאסור דבזב החילונים כגדורים ועיי' לעיל כ"ד צ"י תדי"ה הביא ובמשי"ב לעיל סי' כ"ב] ואם נאלו לאסור החילונים ודאי יש לאסור גם האמלעי.

ד' צ"ג ב' גידוד כי ומחילה כי: און מלטרפין נראה דאף צעובי הכחלים ד' מיירי, ולא נעשה ע"ג רביי כיון שכוון פרוץ במלאו לכרמליה דהיינו חוכה, וכן בני חצרות כה"ג אשי"ג דלגבי האי הוא כותל פתח ולא יודין בזריקה לא יבנין ל"י האי כותל משום שכוון פרוץ במלאו להצר האסורה, וכן מוכח בגמ' דלא מוקי לה לכריתת כותל ד', ועיי' בחי' ע"ג א' ד"כ כותל.

ה' ח' חוד"ה גידוד, ונ"ע לענין שבת חס י"ט חל כ"ו לא ידענא כונתה, חס נכחפקו בזרק מרבי"ר לחוכה, אי מודה ר"ח דחייב, נראה דודאי פטור דמה יועיל שרבי"ר רואה פני עשרה, מ"מ לא נח צרכיי' אלא בכרמליה ומכ ענין זה להצר החצונה, ונ"ע.

ו' ש"ם חוד"ה לא או שמה כיון דזימנין כן קולא הו"א חומרה כגון דנאסר במקלע שבת כ"ו ע"כ כונתם בחוספו עליהן דיריין נשבת כדאמר לעיל ר"ז א' ועיי' משי"ב סי' ל"ד ס"ק י"א ונ"ע ועיי' סי' כ"ד סק"ה.

וזה של צעובי פטור, וכמבואר בחי' שם דאפי' מימין נשמאל מופטור, ועיי' הא דלא חשיב הכא שחי' ביד הפסק, משום דכיון דמלאכה זו דבשטב מרבי"ר לרבי"ר לעולם היא צ"י כחות, מתחלה הוא עקירת הפסן, ואח"כ החפץ גה, ומתחיל בושעת היד, לא חכפת קן צעובי דאכתי דרך מלאכה זו קן, וכמבואר בחי' שם, ולפי"ו ליק ק"י הברבי"א דאף אם חשיב קליטה כהנהגה, מ"מ לא מופטור כהנהגה זו, במלאכה דבשטב, ועיי' לעיל סק"ז.

י' שבת ד' א' חוד"ה אבל כשהפסן צידו של עני או של צעובי"ב לא שייך קלוטה דהא כשנותן צעובי"ב לחוך יודו והולוח לא מהייב, אין כונתם דכשגופו וידו ברשות אחת לא שייך קלוטה, דא"כ מאי מיתו רחי' מתן צעובי"ב לחוך יודו והולוח דפטור דהא הכס עטמא משום אגד גופו כדאמר ל"ב א' וכמשי"ב ח"י שם, ואף אי יומא. דלא שייך קלוטה צידו, אלא דלמ"ד קלוטה כמ"ש ב"ה דחייב בנתן לחוך יד דלא צעין הנהגה ע"ג מקום ד', דכתי' לריך לומר העטם דנתן צעובי"ב לחוך יודו של עני והולוח פטור, משום אגד גופו, וא"כ שפיר י"ל דשייך קלוטה גם צ"י, כשידו וגופו ברשות אחת, ומן הסבירה הוא כן דהנהגה ע"ג משבו עדיף מקלוטה כמשי"ב הרשב"א, אלא כונתם, צ"י הפשועה לא שייך קלוטה משום דבתר גופא גירוח וכדאמר ל"ב א', וכן משי"ב בסמוך צד"ה דאמרין דבמשיבט לא שייך קלוטה היינו נמי משום אגד גוף.

סימן מב

ב"ה, א' ל"ו למב"י כ"א אייר צור"ת מינסק, [ביום זה נלקחה גשמה אמרי"ר השמימה, הגיעני השמועה ביום א' צרה"ש שבת הגיל]

א' עירובין ל"ג א', ג' קרפיות כ"ו יש לעי' בשאר מילי המבואר לעיל ל"ב צ"י אי נפקותא בזה.

ב' שם נעשה כשירה, נראה דג' קרפיות הפרוזה זו לזו במלואן, אף שאין אחד משתמש בשל הצרו כלום, ונתנין לכן כל צורכן דכמד קרפף חשיב, ואפי' עירוב אין לריכין כדון כי ששבו צטרקלין לעיל ע"כ א' דאפי' מחילות אינן מהלקות לכן כל שאינן מגיעות לתקרה, ואפי' דהתם דוקא משום דמחילות החילונות המקיפות את כלם, המה מחילות מגיעות לתקרה לכן המחילות החילונות מחברן, כ"כ צהין כלל מחילות ביניהן שהחילונות מחברתן, ואפי' דנחלרות כה"ג, לא חשיבו כחד חצר, ודבריה אסורין זע"ז משום פרוץ במלאו, ואסור לטעל צהר כלים ששבו צצות ד"ה, הכא שטריות דרך ערלי, חשיבו כחד.

ג' שר"ע סי' ש"ם צ"ה כשאניס פחוטים זל"ז יותר מי' דא"כ כ"ו וגם המגופפים אסורים, עיי' בחירוני דקאי בשאלמעי מגופף ויהיד צזה כ"ו ובחילוני יותר מצי"ם, ובדברים תמוכים דבריבי"א החנה זה גם ברש"א צהילונים מגופפים, ועיי' דכל שיש עשר כו"ל פרצה ולא אמרין צזה דדיוורי גדולה צקטנה, ולפי"ו צהילונים מגופפים ואמלעי אינו מגופף גם האמלעי אסור יותר מצי"ם כל שפחהו יתר מי', וכן באמלעי מגופף ובחילונים אינם מגופפים, ושנים באמלעי, או שנים צהילוני, כל שיש צפחהו יתר מי', אין החילונים נעשים שירה, אמנם יותר נראה דצפרון י' גלבו בקרפף אחד ונתנין לכן כל צורכן, ואף עירוב אין לריך וכבר הספק צזה הבי"א אלא שלא קבע הדבר אבל נראה דדון אלו בקרפיות כדון כי ששבו צטרקלין, והתם כל שיש יתר מעשר אמות שאין המחילות מגיעות לתקרה ל"ל עירוב, כדמוכה ע"כ א' ש"מ מחילות שא"מ לתקרה כ"ו ולא משני דמיייר צפרת יתר מי' ואזנה במלאכה, וא"כ הי"ג צפרות יתר מי' זה לזה כלהו כחד, והלכך באמלעי מגופף וחילונים אינם מגופפים ויהיד צזה כ"ו כלהו מתקרים יותר מצי"ם, ומיהו המחבר צעובי ודאי לא ס"ל קן, אבל לדינא נראה דיש להקל.

ד' יש לעי' בני חצרות פחוטות זו לזו ולא עירבו ביניהן ומחילות באמלעי שבינה לבחילונות פרוץ מרובה, מי אמרין כיון דצ"י מחילותיה פרוץ מרובה הוי לה כרמליה ואין מטלטלין בה אלא ד' או דלמא א"י דההיא...

סימן מג

א' עירובין כ"ב צ' חוד"ה חילומא, ושמה התם הוי אליבא דר"י כ"ו וכ"כ בסמוך צד"ה דילמא, דמחילה שאניס

ב' עשוי צידו אדם מודו רבין דלחו רבים ומצטלי מחילה, ולכאורה קשה דהא לא שייך רבים ומצטלי מחילה אלא כשכרבים צוקעין דרך פרלות המחילות או שדריסת רכבים ע"ג המחילה, וצ"ה כיון שהמחילות אינן חולצין כראוי צפני העוברין בעלי מחילתיכו אבל רבים הסוכבים צוקים וצרכנות חוך המחילות, לא מצטלי מחילות לעולם, שהרי דלתות נעלות צילה עושין ורשלים רביי, אף שחוכה סי' רבוא והיא רוכלת בעמים, וא"כ א"י נמי סולמא דזור הוי מחילה מעליה ואין גידודי פרח אינן נדרסין וכן גידודי אוקיינוס, ובריעצ"א כחד דלא חשיב מחילות אלא כל שרואה ע"מנו חוך מחילות, ואפשר גם כונה ח"י קן, אלא שלדעת הריעצ"א אף באין רבים צוקעין חוך המחילות לא חשיב מחילות, ולדעת ח"י כל שבהיקף גדול כל כך שאין צני אדם עושין דוגמתו, אז אהו רבים שבתוך המחילות ומצטלי מחילות, ולפי"ו צהיקף קטן אף באין המחילות עשויות צידו אדם, לא אמרין אהו רבים ומצטלי מחילה אף לפי ח"י וכן משמע דמעלות ומורדות שצ"י נמי אינן עשויות צידו אדם וכן צבילי צית גלגול, אלא כונתם מחילות שאינן נעשות צידו אדם כדוגמתן, ונ"ע.

ג' ש"ם בגמ' אייתיבי חצר שברבים כ"ו לעיל ו' צ' מבואר דמבוארות המפולשין מכני לז"כ ולא אמרין אהו רבים ומצטלי מחילה, אפי' דצרכי"ר רבים מצטלי מחילה, ומבואר דלבעל מחילה אף צעין רבים העושין רבי"ר, אבל רשות שהיא כרמליה אף אם נבעל מחילתיכו, לא אמרין צזה אהו רבים ומצטלי מחילות, והייא רביי מבי"א [ואין לומר דמבוארות המפולשין ותיקנן צ"י"ה לא הוו רביי מבי"א, אלא שהחירו חכמים לעלעל כיון דמן התורה הוא מקום פטור, ז"ל כדאמר כ"י א' פשיטא אי לאו מחילה היא הוי משתרי ל"י לעלעל] ולפי"ו ז"ל דכל בני דמייחי הכא, חצר, ומבוארות המפולשין לעורות, וצבילי צית גלגול מיייר צרכי"ר גמורה.

ספר
Shvadron, Shalom Mordecai
שאלות ותשובות

מהרש"ם

חלק רביעי

מביק רבינו גאון הגאונים המפורסם בכל קצוי תכל ואיים רחוקים מופהיד
והדרו רשככה'ג אבי אבי רכב ישראל ופרשו מרן רב שר

שלום מרדכי הבהן וצלהיה האבד"ק ברעזאן

ומלפנים אבדיק פאטק ואבדיק יאולאוויץ וראבדיק ביטשאטש הנאיר לארץ
ולדרים בחיבוריו היקרים ספר משפט שקום על החוים דעת תורה ונידוי
דעת על יוד והנהות וחידושים על כל השיס שנדפסו בארץ הגר ושית
מהרשים ג' חלקים זס' תכלת מרדכי עדיית ועוד ועוד חיבורים אשר
עורנו המה בכתובים.

ועתה הוספנו עליהם

- א. השמטות מחלק ראשון, הדפסנו על מקומו בסוף ח"א
- ב. התשובות שנדפסו בספר משפט שלום הדפסנו ג"כ בסוף ח"א.
- ג. מאמרי הדרשות, הדפסנו בסוף חלק ב'.

יצא לאור בשהתדלות נכדי המחבר זצ"ל
ע"י בית מסחר והוצאת ספרים של
יהושע אלי' גראסמאן
ניו יורק

הוצאת גראסמאן פאבלישינג הויז

Published and Distributed by
E. GROSSMAN'S PUBLISHING HOUSE
75 NORFOLK STREET
NEW YORK 2, N. Y.

ג.ה. סימן א

ל.ר.ב. טהאון סמפריס וכו' מוהרי"ם נ"י אריק אדריק יאולאוויץ.

מכתבו

היקר הגיטי וסנכ דרין מי שיש לו לוק בשוחות
 עם חנינו או חלך בשוחות שניסם ויש לטניסס
 פתחי' וחתיו' סחר' אי' פתחו' ופנך' פלימו ועמד כן חיוו בשוחות
 ורואם לחזור ולפתוח לעניד כרין ברור דיוכל לחזור ולפתוח וסח
 דמבואר בש"ס דכ"ב י"א ובטושיע חו"מ ס"י קסי"ב דפרך פלימו
 אס רלס לפתוח בני מצוי מעכבים עליו מבואר בנימוקי' דהסח
 צמזוי אבד כל זכותי' ושיחופו צמזוי לפי שנס בני רה"ר יש
 לסס שס דריסס ואין לו זכות גמור צמזוי ולכן אבד זכותו
 מבואר מזה דסיכי דיש לו קנין גמור לא אבד זכותו (שוב)
 מלחתי בקל"ס ס"י קסי"ב ס"ס שהביא בשם השו' מהר"ש
 לסיפך וסוח סבא מד' נימוקי' ויט"ש עוד צוס וגם מדברי
 הריב"ש שהובא בבני ח"מ קטי"ב וברמ"א שס סהביא ר"מ מבואר
 דחלך לא אבד זכות חלקו ואף שנחלקו סס סרמבין והרשב"א
 אי' יש לו קנין גמור בדי'א שכנגד סתח ואסיה אבד זכות דיש
 לכ"ע אכל מ"מ גוף חלקו בחלך לא אבד לכ"ע כמיש הריב"ש
 אי' שוב יוכל לחזור ולפתוח סתח וזה מבואר מדקדוק לשון
 ס"ס וספושיע דגבי מצוי נקט אס רלס לחזור ולפתוח בני
 מצוי מעכבין עליו ובמור שס נקט דלוינו יכול לפתוח אכל בסי'
 קטי"ב גבי פתח חלך רק אבד זכות דיש והיינו דלס יבואו אח"כ
 לחלוק אה החלך לא יחי' לו קדימה בדי'א שלפני סתח ואס
 אינו מלמינו יתן לו ספר ואין ציד ס"י לומר אין רלזוי לשמור
 ספרו מן הטעמים וסח דסי' קי"ד ספ"ו דיש דדוקא ססס
 זכא לסתמטס באייר חבירו וכיון שזס כנסה חליח כופין על
 מ"ס ולכן בכסי"ג דיש לו חסס היזק אינו מחויב צוס ויכול
 נמחוס צידו וכמיש צמזוי סקי"ז שס לסדיח וכ"ס בחשו'
 סרשב"א וריב"ש שהובא בבני' סס :

אבל

ציד שסתח עלו אין ציד סמטב לספקיע זכותו של
 זה סתמטס השס אבידה סטר ויבוא זס לסחוק אח"כ
 בדי'א שלפני סתח ומהגס דגבי' ציקנו או ירשו לי'ס כלל ד"ז
 ואי' אין לזה חסס כלל ולכ"ע יוכל זס לחזור ולפתוח סתח :
ובעיקר ד' סרשב"א דס"ל דיש לו קנין גמור בדי'א שלפני
 סתח ואסיה אבד זכותו בפרך פלימו גס בלא
 קנין ל"ע דסח מחילס לי' גבד'ר שבעין וגס יאזס לי' בנקרע
 והס"י נימח דסוי סספקר סרי ככר העלס סרי"ב מיך חל"ע ס"י
 לי' סספקר לכל ארס בעין וכלן אינו ססקיר רק לסתח
 שבהלך ובחמס י"ל דזסו טעמו של נימוקי' דגבי מצוי דגס בני
 סרי' דורסוס שס ספקר לכל וי"ל לפמיש סרי"ב מיח חויד'
 קי"ד סספקר לרס דרני' סרני' אף דלי'ס ספקר לכל. אכל
 מ"מ ל"ע דכיון דלא זכס צו שטי דבלא כוגס לזכות אינו קנין
 רק ביעלי'מ ולטי' כמיש ספקר ל"ס בעי'מ ע"י רש"י וסוס' צ"מ
 י"ב ומלי' פרי'ס ממכירס ובקל"ס ס"י ס"י סקי"ב ובב"מ
 ס"י מ"ג סקי"ב. וגס סרי לא עטס שוס קנין רק בסינוך וסילוך
 לא קבס וספקר לבד סרי יוכל לחזור ולזכות כנודע. וגס בנוף
 דצרי כוי"ב סכ"ל ט"י חיס יורי"ד ס"י ט"ז וע"י רשב"ס צ"ב קל"ג :
 ד"ס במחלו ודוק [שוב מלחתי בשוח' מהרי"ם ח"ז ס"י קי"ח
 שספיר בענין דריסח סרגל דכיון דסוי סילוך לבד לא קבס
 יע"ס"ס צוס. ואגב אמנע צמי'ס סרי"ב ס"י לי'ס סכ"ל בדי'
 סרמב"ס אס דבד'ר טל"ן מקפידין צו איכא מסוס גול וע"י בדי'
 מיח חל"ע ס"י ט"ח מי'ס מהסיע חו"מ רס"י סני'ס ואני בגליון
 סבלתי מירושלמי דערלס ורמב"ס וכ"מ ס"י"ג מהרומוס ס"א
 דמבואר כן וע"י בחוס' קידושין מי' סועי"ב גבי אובל שסוק
 דמבואר גי' כן וד' סררי"ע ח"א ס"י קי"ג ל"ע וסמח"ס ס"י
 גילס ס"י ס' ואכ"מ. ואלמס גס רוי'ס יסס סני'ס סספוס' ו'

כלכות חילס סימן צ' לחלק צין דבר ססכל אין מקפידין
 וצין דבר ססכל. מקפידין רק זכו אינו מקפיד יוחל ונדבר מס
 שחמס רוי'ס עיד רמי' ארי' סוסי' שמי' ססעחוק ד' ססי"מ
 וצ"י דכרסי' לי'ס מקוס פטור וע"י חמס מחוס' עירובין כ' ורי"ש
 שס לי'ס ססקסו צוס דלא יעמוד ארס צרסי' ויסחס צרסי' וכן
 לסיוך וסוקי לס בחל"ס סלריכוס לו דחיסוק לי' דגל"ס מטייל
 מרסי' לרסי' וחי' בשס רש"י דמסקין נחון בחוך פיו וכו' מקוס
 פטור וסרי ססס נקט גס עומד צרסי' וסחס צרסי' וק' גי'כ
 ק"י סכ"ל ולי' גי'כ בחי' רש"י וסוסי' ומוכח דגס צרסי' איכא
 מקוס פטור. וסוח ק' עלומס :

אמנם

המענין בלשון רש"י וסוסי' ימלא דנקטו רק מעייל
 מרי'ס לרסי' ואולס בחמס סח דמוקי' צמז"ג לחפלי'ס
 צריכוס לו סיינו רק משוס דל' אח"י מחני'ס כרצנן וסוקי'
 בחפלי'ס סלריכוס וסחי' ככ"ע וע"י סקסו רש"י וסוסי' דגל"ס
 אסור לכ"ע וסחי' כרצנן וחי' דסוי מקוס פטור ולי' או איכא
 טעמא דמקוס פטור כסופס דטומ' צרסי' וסחס צרסי' ספיר
 לקי' דסולך' ש"ס'ס לאוקמי' בחפלי'ס סלריכוס משוס סך צכא
 אכל ברישא ספיר י"ל דגל"ס סייב ל"ע דסוי מוליא מרסי'
 לרסי' וכדברי ס"ס'ס ורמי' ולי'ס ולקי'מ. וגט בל"ס י'ס
 לסכרי'ס כן דסח סרשב"א וסרי'ן בשנח ה' טי'אלו בשס סרל"ב
 דל"ן ארס חולק רשות לטנמו ולי'ס רש"י ולא כרמלי'ס ולא מקוס
 פטור וסכרי'ס כן מהסי'ס שס ולכ"א רס' ק' לט"ז ח"ך חי' רש"י
 וסוסי' דפיו סוי מקוס פטור ואולס ככר כ' סרשב"א שס לע"ל
 מי'ס דלמעלס מי' אף דל"ן ארס חולק רשות מי'מ לא גרע
 מחלוי' רסי' דלמעלס מי' דסוי מקוס פטור ע"ס אי'כ ארס דסוי
 ססוח למעלס מי' ספיר סוי מקוס פטור אכל צפוי צרסי' סרי
 רסי' עולס עד לרקי'ע ובטכ"ל כמי'ס :

אבל

ממס שססקו סחוס' אח"כ מסח דידו דלא אחי לידו
 חייב סתחס כרלס דגס למסס מי' סוי מקוס פטור
 ונרלס מזה דלא סיל כסרל"ב סכ"ל וע"י צירושלמי פ"א דשנח
 דף ב' י"ח ואספר סל' יעסס צינו וצין סכוח' כרמלי'ס ובקי'ע
 פ"י דסלדס עלמו נעסס כרמלי'ס מוכח דלא כסרל"ב אכל
 לפמי'ס צמרי"ס' שס ולקי'מ וע"י. וע"י צמרי"ס ורי"ש פ"ס
 דססרוס מי' דמבואר דס"ל דלרס חולק רשות לעלמו וסוי רסי'
 ולי'ע מכמס מטניוס דשנח דפסעו בעס"ב אח ידו ונחן ליד עני
 וכו' ומסח דסוליא צפוי וגס לפ"י סממ"ל דיש צרסי' לא
 יחחי"ב ע"י שנח ע"י כסוגי' דבורת וסמגוס חקן צרסי' ית"ב י'כ
 גס בחוך דיש ובסנח רבו'ס וגס יחי' אסור לרוק צרסי' ובצ"כ
 דדוקא לענין סומח'ס סוי כן ולא לענין שנח ולי'ע. גס סערי'ס
 דלי' נימח דלרס רסי' יס"י אסור לססחין צרסי' [א"מ'ס לחמו'ס
 ע"ד רייטבי'א עירובין כ"ב בשס רמב"ן דבעין רואס טלמו חוך
 מחיל'ס דל"כ לי'ס רסי' וסמס דלי'כ בעיירו'ס גדול'ס ססעירוב
 לסי'ס רחוק מאוד ואינו נרלס כלל לא יחי' לו דין רסי' לעניד
 כונח סר ערי'א רק לאסוקי' מקוס פרוך בלא מחיל'ס כלל ונרלס
 לו כעומד במקוס פרוך סהמחיל'ס רחוק'ס ואינוס כרל"ס כלל
 צוס אין דינו צרסי' וע"י כבורת י"ד עד ט"ז מיל סלפס עיכא
 ואי' סיינו צמקוס ארוך ורמב' יוסר מן ח' סרסל'ס על ח' ע"י.
 אכל ככרין ססוח עומד בחוך מחיל'ס אף דבעין ג' מחיל'ס
 מיקרי' ספיר עומד צרסי'. וסמגס דלס יעלס על סג סיוסר
 גבוס ירלס ספיר סמחיל'ס מיקרי' ספיר עומד בחוך מחיל'ס
 וע"י זכחיס קיי'מ צ' עומד ורואס ויוצב ואינו רואס כו'. כלע"ד
 [שוב מלחתי בסי' סל"ס ח"ה עירובין ס"י ס"ס מבואר סיסס אז
 דדוקא צמחיל'ס צידי'ס י'ס חילוק צין רואס עלמו או לא אכל לא
 צמחיל'ס צידי'א מי'ס סיט"ב] וצידן כס' בני ידוס דבר קטן סיוכל
 לישא ציד חי' סדכר מבואר צירושלמי ריש שנח ורשב"א שס
 דל"ן זס בגדר שני'ס סססל'ס וסוי' יע"ס. (וע"י קטי' פיד
 משנח סייח ולפי'ד שס י"ל גי'כ ק"י סכ"ל על חוס' עירובין כ' י'
 וי"ס) L

ספר

אהי עזר

כ"ט

שאלות ותשובות באורים וחידושים הערות והארות
בכמה מקצועות בהלכה בארבע חלקי שולחן ערוך

חלק רביעי – ליקוטים

מאת רבן ומאורן של ישראל

רבי חיים עוזר גראדזענסקי זצלה"ה
ווילנא

בלא"מ הרב הנאון מו"ה דוד שלמה זצ"ל
בן הנאון הגדול בדורו מו"ה משה ארי' לייב זצוקלה"ה
האבר"ק אוויע

ע"ג קרקע שמקיים את השבת במסירות נפשו. וכשעה שחולב מקבל כמעשו מלכות שמים ואמונת חכמים מורי הדור ושמירת השבת, ובורא פרקליטין טובים המראים על פעולתו וגם הוא טולל המסלה לאחרים ובא בעזרת פרנסי הדור העומדים בפרץ.

ע"ק נחמו תרצ"ו.

אי"ש

סימן ח'

תיקון ערובין בפריז

כ"ה יום ר' עש"ק ע"ת אלול תרמ"ק.

בנוגע להשאלה אודות תיקון עירובין בפריז. מתחלה לא רציתי להזדקק לזה בגלל חולשת בריאותי, אך אחרי אשר הפציר בי רומעכ"ת באתי בדברים בענין זה עם אחד הרבנים הגדולים בעירנו משגיח על העירובין פה ועם הרב הגאון מוה"ר אברהם ישעי' קרליץ שליט"א בבני-ברק, בעמח"ס "חזון איש", ואת אשר החלטנו אודיע למעכת"ר.

והנה בודאי נראה שפריז היא רה"ר גמורה מה"ת שיש בה ששים רבוא בוקעים, אע"פ שאין בה בכל רחוב ס' רבוא, מכ"מ מקרי רה"ר דגם בירושלים ומחוזא לא היו ס' רבוא בכל רחוב. ולסמוך ע"ד האו"ז, הובא בהגהות אשרי פ"ב דעירובין, דאפילו ס' רבוא בוקעין ניתר כב' מחיצות, הוא דעת יחיד שלא הובא בשו"ע ופוסקים. ובאמת אינו מובן דהא קיי"ל כרבנן דאין מערבין ברה"ר בכך משום דסבירא להו דבב' מחיצות אתו רבים ומבטלי מחיצתא. שוב ראיתי בשו"ת בית אפרים חלק או"ח סי' כ"ו שתמה ע"ז ושם חשיב ליה פריז רשות הרבים מן התורה.

אולם מעכ"ת כתב דבפריז ישנן ג' מחיצות מה"ת בכל ג' רוחות וגם ברוח הרביעית יש מחיצה בערך שלישי, אי"כ לפ"ז אין להעיר פריז דין רה"ר מן התורה לכו"ע והגם שיש שם הרבה פרצות ע"י הגשרים העוברים את הנהר, מכ"מ אין הן אוסרות מן התורה, כיון שהעומד מרובה על הפרוץ ורק מדרבנן אוסרת כל פרצה ביותר מעשר אמות וא"כ בודאי שיכולים לתקן כל פרצות אלו ע"י צוה"פ.

אלא שיש לעיין דהרי מחיצות הנהר עשויות בידי שמים וד' החוס' בעירובין דף כ"ב בד"ה אילימא, דמחיצות שאינה עשויה בידי אדם לאו מחיצה היא ואפילו אם נימא דאין זה אלא מדרבנן, מ"מ אינם יכולים לסמוך על מחיצות הנהר מדרבנן וצריכים לתקן את כל הרחובות ע"י צוה"פ. ומש"כ שתחת מחיצות הנהר יש מחיצה אחרת נמוכה מהן ההולכת וסובבת את כל מחיצות הנהר, אין זה מספיק, דמחיצות הנהר מתירות דאמרי' גוד אסיק מחיצתא ולא אמרינן גוד אסיק אלא היכי דמינכרא מחיצתא, אבל היכי דלא מינכרא לא אמרינן גוד אסיק כמבואר בשו"ע או"ח סי' שמ"ה סעי' ט"ז וסוף סי' שע"ד, כמש"כ מעכ"ת בעצמו והמחיצות הניכרות תחת הגשר לא מהני, דהוי כמחילות תחת האדמה ברה"ר דלאו כלום הוא ואין נפקותא

בהכרתן תוך המחילות. אולם יש לסמוך ע"ד הרמב"ן והריטב"א, דכל שטח שדרך בני אדם להקיפו מיקרי שניכר שנמצא תוך מחיצות, אפילו עשויים בידי שמים. ועיין בס' "חזון איש" הל' עירובין סי' מ"ג ס"ק א', דכיון שהי' לפנים חומה. נראין הדברים ששטח זה עדיין ניכר שנמצאו בו מחיצות ולא נתבטל.

גם יש לצדד, כיון שרגילים בעיירות הגדולות להגביה הרבה את סביבות הנהר, ששופכים עפר הרבה על שפת הנהר כדי שלא יעבור לפרקים על גדותיו ובפרט בפריז אשר הנהר עשוי שם לחוף אניות וספינות ולזה צריכים הרבה לחפור כדי שיהי' ראוי ומתוקן לכך, וכאופן זה ודאי נתבטלו המחיצות הקודמות שנעשו בידי שמים ונשארו המחיצות שנעשו בידי אדם, רק שיש לברר, אם זה נעשה בכל היקף הנהר סביבות העיר.

והעצה היעוצה למעשה לתקן את הגשרים ע"י צורת הפתח ויכול לסמוך על צוה"פ של חוטי הטלגרף שעשויים כהלכה ואינם מן הצד כמש"כ רומעכ"ת, ובודאי יתישב כח"ר עם הרבנים הג' בעירו, והננו מסכימים אחם להלכה.

L

סימן ט'

בדין הגעלה בקיטור

על דבר הגעלה על ידי דאמפף באמת הוא ענין קשה, דאף הויעה דפליט להחמיר ולא להקל, דמאן לימא לנו דיפלוט כלו, ובפרט דלהרשב"א אינו מפליט, ואם בלע איסור ממש שלא על ידי זיעה הא כבולעו כך פולטו, והחמירו בזה בשו"ת שו"מ ובשו"ת בית שלמה, ובש"ח הביא להקל רק בהיתירא בלע. וכן ראיתי לכמה מחברים שכתבו כן, אולם כפי מה שהודיעני מעכת"ר בשם ידידנו הרה"ג מוהר"ע ד"ר מונק שי' כי כבר נהגו כזה בהסכמת הרה"ג מוהר"צ האפמאן זצ"ל, ושא"א להגעיל בענין אחר, הנה הובא בס' ארחות חיים או"ח סי' תנ"א סעיף י' בהגהות הגאון מוהרש"מ בדבר הויעה שהחוש מעיד על זה שמתחמם עייז יותר מבשול, מ"מ לא רצה להקל רק לשפוך בתחלה רותחין ואח"כ ימשכו לתוכן הויעה עד שיתחממו המים שבתוכן וירתיחו בחוזק והוי הגעלה, ועיי"ש עוד בס' תנ"ב ובשו"ת מוהרש"ם מבערזאן בס' צ"ב האריך ג"כ שאין לסמוך על הויעה לבד, רק שמתחלה ישפוך מים לתוך החביות ואח"כ יכניס לתוכו הויעה הנמשך מהיורה עד שירתיחו המים שבחביות ויעלו וירדו ברתיתתן בכל החביות, ובה יהיו הגעלה על ידי מים רותחין עצמן, ועיי"ש מש"כ לענין שעור המים לפי ששמע שאא"פ להכניס דאמפף אם הכלי מלא מים, להקל בזה לצרף שי' המחזה"ש סי' תנ"א שכ' דסתם חביות יש בתוכה שלשים נגד הכלי יעוי"ש. ואף שבשו"ת שו"מ ובתשו' יד מאיר החמירו גם בזה, מ"מ אין דבריהם מוכרחים יעו"ש מה שצייד להקל בזה, והראו לי כעת ממחבר על קיצור שו"ע סי' מעדני שמואל בס' קט"ז הל' פסח [אות ל"ט] שהביא כל

היה מועיל
לא עירבו
עשות עירוב
לומר דידוע
מעשה בשוק
לין ומניחין
עירוב מצד
שלהשב"א
ולהגדולים
ז"ר אפרים
ברמית וכן
סובר שהוא
טעו זה ומה
לא החמירו
זלא חיישינן
יך ס' רבוא
זיא ופליטיא
שאינ מועיל
יך להחמיר
ת הגדולים
של ששים
שאינו בדין
זושלים דגם
ת במחיצות
ליד לדגלי
רשי וא"כ
ת המחיצות
עיר גדולה
ז שזה לא
ים כמפורש
להקל בזה
ה ראשונים
דלעיל.

שכן סובר
אסור והוא
ין בה גמי
יתה אסורה
לא עירבו
ז היה דאף
ולכן אולי
דרגלים וגם
ע"ש חששו
ז מתוקנים
שם לפיכך
שלים דכ"ז
ית. ואם כן

גם במאנהעטן שהוא עיר שבאין ממקומות הרבה
שא"א שם לתקן וגם סמוכים לה בתוך התחום
מקומות שלא יוכלו לתקן. אין לתקן ולא לערב
גם במאנהעטן כדי שיהיו אסורים גם במאנהעטן
ולא יבואו לטלטל גם במקומות שאי אפשר
לתקן. ונמצא שאף לדידהו משמע שאין לתקן להחיר
במאנהעטן אף אם יבולין לתקן.

ענף ו

והנה יש עוד שיטת הריטב"א בשם הרמב"ן
שאיכא שעור בגודל רה"י במשך האורך והרוחב
שהוא כל שאין המחיצות נראות לעומד באמצע.
אך למה שרוצה המ"ב ס' שמ"ז סעי' ג' בבאור
הלכה לפרש דברי הרמב"ן שהוא רק במחיצות
שלא נעשו בידי אדם ליכא חשש זה. אבל הא
ברשב"א בדה"ב כ"ב מפורש שיש שעור לגודל רה"י
וא"כ הוא גם במחיצות שנעשו בידי אדם וכן משמע
שהריטב"א מפרש כן ברמב"ן. אך מסתבר לע"ד
שיש בזה שעור ידוע מגמ' בכורות דף נ"ד שמע"ב
מצטרף כמלא רגל בהמה רועה וכמה הוא רגל
בהמה רועה ט"ז מיל ומפרש בגמ' דקים להו לרבנן
דשיתסר מילי קא שלטא ביה עינא דרועה עיי"ש
וא"כ משי"כ הרמב"ן שיהיה ניכר לעומד באמצע
הוא ל"ב מיל ושטח כזה אולי ליכא במאנהעטן
וא"כ הוא רה"י גם לשיטה זו ואף שלא נראו המחיצות
מצד הבתים מסתבר שלא יתבטל בזה הרה"י שנעשה
מהמחיצות. ואף שהשב"א משמע דלא מפרש שעור
שנראין דלכן אסיק בצ"ע כמה הוא השעור אין
ספקו מוציא מידי פשיטותא דרמב"ן וריטב"א
שהוא בשעור שנראין. אבל הריטב"א לא הזכיר לשון
לעומד באמצע רק לשון תוך המחיצות משמע שאף
בעומד אצל המחיצות מצד אחד צריך. שיראה צד
השני וא"כ הם רק ט"ז מיל וכדי שלא יהיה סתירה
מלשון הריטב"א בשם הרמב"ן ללשון הנמצא בחושי
הרמב"ן גופיה מסתבר שכן מפרש הריטב"א לשון
שעומד באמצע שכתב הרמב"ן שכוונתו רק לתוך
המחיצות ולא דוקא באמצע ממש אלא שכל תוך
המחיצות קרא לשון באמצע. אבל אפשר שבאמצע
דוקא שהם ל"ב מיל וכן הא מסתבר דכיון דלעומדין
באמצע נראין המחיצות יש להחשיב להו מקום
בין המחיצות לרה"י וממילא גם לכו"ע הוא רה"י
דאין שייך להתחלק בדיניו לאלו מלאו ולכן אף
שסתם הריטב"א וכתב לשון תוך המחיצות כוונתו
לעומדין באמצע ולא כתב בפירוש משום שמוכן
זה מאליהו. ולכן אם ליכא ל"ב מיל הוא רה"י גם
לשיטה זו. אבל אם איכא ל"ב מיל יש אולי לחוש
גם לשיטה זו ביש ס' רבוא בעיר ובוה לא שייך

שנהגו להקל שלא כשיטה זו מתרי טעמי חדא שלא
היו בעיירות שלנו ס' רבוא ועוד שלא היחה עיר
של ל"ב מיל וממילא יש לחוש גם לשיטה זו. ועיין
במ"ב ס' שס"ג בשער הציון אות צ"ד שהביא
מס' גאון יעקב שהסכים לשיטה זו. ולמה שבארתי
שהוא שעור ל"ב מיל נמצא שאלף כורים הוא הרבה
פחות ויהיה רה"י אף לשיטה זו ונצטרך לפרש
בלשון התוס' בדה"ב כ"ב שנקטו הגומא וה"ה לאלף
כורים דמה שעור יהיה עיי"ש שהוא מחמת שלא
אסקי אדעתייהו שעור דמחיצות נראין לכן גם אלף
כורין הוא הגומא לפרש מזה שאפילו שעור היותר
גדול הוא רה"י אבל הרמב"ן והריטב"א שסברי
שעור דנראין המחיצות אין מאלף כורין שום הוכחה
שאין לה שעור דאלף כורין ויותר מזה עד ל"ב מיל
הוא רה"י ורק יותר מל"ב מיל אינו רה"י. L
ומה שרוצה כתר"ה לומר שאולי אין להכניס
בחשבון חס' רבוא את הנכרים ולא הנשים וטף
הנה בתוס' עירובין דף ו' מפורש שלא גמרינן אלא
מלחא דכתיבא במספרם. וזה מוכרח דאל"כ ליכא
שעור מבורר נהי שמצד הנשים וטף יש לשער אבל
מערב רב ליכא לשער זלא ידוע כמה היו. ועיין
במכילתא שלר' ישמעאל היו ק"כ רבוא שהם כפלים
מס' רבו ולר"ע מאתים וארבעים רבוא שהם ד'
פעמים ס' רבוא. ולר' נתן לגירסת הגר"א היו ש"ס
רבוא שהם ששה פעמים ס' רבוא ולכל מאן
דאמר לא נאמר זה מפורש בתורה ולא מסתבר
שיהיה הדין הנאמר בתורה בלא קצבה. אך
אפשר דכוונת התוספות שמלחא דכתיבא במספרם
עושה זה לבד רה"ר אבל עכ"פ גמרינן שיהיו ס'
רבוא מישראל וזכרים מבני עשרים ומעלה דוקא
ויהיה רה"ר בין אם הם עצמן שם בין אם יש גם
נכרים ונשים וטף שלא יחשבו אותם. אבל לבד
שלא מסתבר כן ודי לן למילף רק החדוש שהזכר
בראשונים דצריך מספר ס' רבוא. הנה בלשון מהר"מ
שבמרדכי ר"פ הדר כתב על היהודים היחידים
הדרים בכרכים המוקפין מחיצות שמצריך ה"י
שיהיו דלתותיהן נעולות שא"צ זה לדין דלית
לן רה"ר שכוונתו משום דלית לן כרכים הבוקעין
שם ס' רבוא שזהו הטעם שליתא לדין רה"ר והא
בעיר כוז שכולה של עכו"ם אף בזמן שהיו הערים
גדולות ביותר גמי לא היה רה"ר כיון שאין דרים
שם ישראלים א"כ משמע דבכל ס' רבוא אף נכרים
גמי הוא רה"ר וא"כ גם נשים ופחותים מבני עשרים
מצטרפים לסך ס' רבוא לעשות רה"ר. והטעם פשוט
שאין שייך למילף שיהיו דוקא ישראלים וזכרים
וגדולים אף שבדגלי מדבר היו כן דהא ילפינן
מכל אבות גם דברים הדומים להאבות שהיו במשך

או"ח חלק א
ס' קכ"ו

ספר

דעת תורה

הגהות וכיאוורים חידושים ופסקים על

שלחן ערוך אורח חיים

(הלכות עירובין - ר"ח)

מהגאון הנודע שר התורה ועמוד ההוראה רבן של ישראל

מרו שלום מרדכי הכהן זצוק"ל

(אבד"ק ברעזאן)

ובסופו

שרית על הלכות שבת ועל הלכות עירובין

(לוקטו מכל חלקי שו"ת מהרש"ם)

— חלק רביעי —

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"י הגאון המחבר

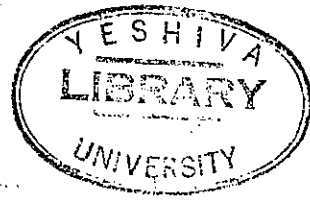
(אפס קצחו גופס בס' ארחות חיים)

ערוך ומסודר עם הגהות והערות ע"י נכדו

שלום מרדכי הכהן שבדרון

ר"מ בישיבת אהלי שם

(בי"מ לתורה והוראה לבני עדות המזרח)

בעיה"ק ירושלים חובבי"א

שנת תשכ"ו לפ"ק

שצדו אחד ארוך ואחד קצר אפילו אין צד הארוך עודף על הקצר ד"א אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר אבל אם ירצה יעשה שם צ"פ באלכסון ותוך המבוי יכול להניח הקורה באלכסון ומשמש בקצר כנגד הקצר ובארוך כנגד הארוך: לא העמיד לחי באמצע המבוי אם יש חצר מהלחי ולחוץ ועשו גם החיצונים לחי לראש המבוי אסורים אלו על אלו עד שיערבו יחד ואם אין שם חצר או שיש חצר ולא עשו החיצונים לחי לראש המבוי שמן הלחי ולפנים מותרים ממנו ולחוץ אסורים אבל אם עשו באמצע שני פסים או פס ד' אם אינו רחב יותר מ"י או שעשו צ"פ אם הוא רחב יותר מ"י אפי' אם יש חצר מהתיקון ולחוץ ועשו גם החיצונים תיקון לראש

דעת תורה

הט"ז כתב בטעם שהלחי שאלל הארוך לא מעלה וגם מוריד וכו' שאין כנגדו אלא רח"ל ע"ש, וא"כ צ"ל דגם כנגדו יש כותל, אלא שריכוס להיתר של צ"פ פסין, ח"כ שפיר מהני וכנ"ל, (וכן יש להוכיח מלשון הר"י הנ"ל), אבל מסוף דברי הט"ז לא נראה כן, [שהרי כתב בזה"ל: ולא דמי למ"ש בסמוך דצ"י לחיים מחירים באמצע המבוי, דשם עומדים צו"ש וכל ח' אריך לחצו כדו לחלק הרשויות, ושם אריך שנים דוקא כמ"ש בסמוך, משא"כ כאן באלכסון ואפי' בתוך המבוי וכו', מ"מ אם עשה צ"פ פסין באלכסון אין שייך שם שחפות, אלא אותו הקרוב יותר לחוץ הוא לצדו מתיר עד כנגדו, והשני הוא ללא אורך עכ"ל].

וע"י במחלה"ש סקל"ז [שכתב ג"כ כע"ז, וז"ל: ע"י בט"ז סקל"א, ודע דמ"ש בט"ז אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר, היינו משום דאפי' יניחו באלכסון אעפ"כ לא יהי' ראוי לטלטל גם כנגד הארוך אלא כנגד הקצר, אבל אם ירצה להניחו באלכסון ושלא לטלטל בו אם נגד הקצר ראוי, דעיקר הטעם דאין ראוי לטלטל נגד הארוך יותר מכנגד הקצר הוא כיון שרואה שכנגדו אין חומה ואפי"ה מטלטל, יסבור שגם ברה"ר מתיר לטלטל וכו' עכ"ל, וא"כ הי"ד צ"ל, מפיו דע"כ"פ אין כנגדו רח"ל, לא אחי לידי תקלה, ושפיר יש להקל לטלטל גם כנגד הארוך וכמש"ל]. ובפרט אם האלכסון פחות מג' עפחים, י"ל דהוי כלבוד וכאילו עומדים זה כנגד זה. וע"י כה"ג צ"י יו"ד סי' ר"א לענין המשכה [למקוה], דלא מהני בפחות מג' טפחים, דהוי כלבוד וכאילו אינו רחוק כלל, וה"ג צ"א.

סעיף ל"א: כל א' יכול לערב וכו'. ע"י שעי"ת סי' של"ז סעיף ו' [בבה"ה וז"ל: י"א דהא דעיר של יחיד חסור לחלק, היינו לארצה, מאחר דשניהם ריכוס לילך לרה"ר שבחובה, אבל לרחבה וכו', מערבין לחלואין ועושין חיקון צניעה, כמו שכתבנו לעיל סי' שס"ג וכו' ע"כ], ומ"ש עה"ג [בשם חש"י צ"ש סי' מ"ו מ"ז ד"ז] אם ע"י עמודי הטלגרף הוי כחלקה לחלואין וכו', ועוד שם כמ"ד צ"א]. וע"ש צבית מאיר מ"ש צ"א.

76 ולענ"ד ביון דלכעומד בתוך בעיר לא ניכר הפרשה, שכרי הבתים סותמים מסביב, והון נהעיר כרי ורואין את הים, לכן אין להחמיר. וע"י בכורות כ"ד דעד ט"ז מנל שלטא עינא. ועוד י"ל דהרמב"ן לא כתב כן אלא לענין ים אוקיינוס שאי אפשר להגיע לשם ציוס ש"ק להעומדים באמצע העולם, אבל בעיר כה"ג שאפשר להגיע ולראותן בש"ק, ולהדרים שם בסמוך נראה ג"כ, לכונ"ע יש להקל. L

ועמג"א סקל"ה בסופו מ"ש מהירושלמי [פ"א סוף ה"א וז"ל: מבואות המפולשין לים כמפולשין לבקעה והדין שקקה דר"ה לא אריך לזכ"פ, שהוא כמחלקט עשרה מתוך שלשה ע"כ]. וע"י בש"ק שם שהמה ע"ז [דשקקה וכו' שהצ"ח המג"ה, דהא חנן קו"ל צש"ע כאן סעיף ל"ו דאפי' מחלקט עשרה מתוך ארבעה ח"ל שום תיקון]. וע"י שעי"ת אות ט' ג"כ ד"ז, ומ"ש ב"ד [מ"ס אהל יעקב דאף אם תעשה לזכ"פ, אין דרך לעשות לזכ"פ סמוכים ז"ל וכו' ע"ש], ע"י ב"י נדרי זרזין בסופו בקונט' יוסף דעה סי' כ"ו שדחה ד"ז בכמה ראיות וכתב דגם בכה"ג יש להקל.

סעיף ל': אלא כנגד הקצר. ע"י ט"ז ס"ק כ"ה שחלק על הב"ח צדין לחיים שאינם עומדים בשוק, [שהצ"ח כתב דאם אין יותר מעשרה צניעה מהני אפי' לטלטל כנגד הארוך וכו', אבל הט"ז כתב דכל שאין הלאהיים עומדים בשוק, אינם ענין ז"ל כלל, ואותו הלחי שעומד בצד הקצר מתיר לטלטל כנגד הקצר, משא"כ הלחי השני שעומד בצד הארוך אינו יכול להחיר כנגדו, כיון שכנגדו רח"ל וכו' יעו"ש"ה]. וע"י חידושי מהרמ"ז בבה"ה על השו"ע שהצ"ח מדברי ה"ר יהונתן שעל הר"י"ף פ"ק דעירובין דמפורש כה"ט, וז"ל הר"י"ף שם: ובלחי כו"ע מודו שאין משימו אלא כנגד הקצר, אע"פ שלחי משום מחילה, כיון שהוא יולא חוץ למבוי מלד ח' עכ"ל.

ומ"מ י"ל דאם גם בצד צ"י יש כותל, וצ"י פסין עומדים באלכסון, יש להקל אפי' היכי דלענין צ"י פסין דוקא, דגם הט"ז י"ל דמודה בכה"ג דמהני, שהרי

ז"א יעלה הים שירטון. שכן דרך הים שמתקצר ונעשה קרקע כרוחב פרסה [רש"י] שם ד"ה ויעלה הים, ובטלי הנחילות ומטלטלי נמי במבואות כדמיקרא [רש"י] שם ד"ה אמר שמה. ובמגיד משנה [שבת יז.] משמע דאף על פי שיתקצר הים מכל מקום נשאר מדרון בעומק עשרה והוי מחילה, אלא שהשטח הוא שמה יטלטלו מן המבוי למקום שנחייבש הים, שהוא כרמליה אפילו מוקף במחילת הים לפי שלא הוקף לדירה, כמו שכתבתי

סימן (שכ"ה) [שסה] סי' סע"ג. אבל כשהים קיים ליכא חששא, שאין הים צח טלטול עם המבוי, עכ"ל. ואם כן לדידיה בעיני מחילות גמורות בלד הים, ולא מהני צורת הפתח או לחי או קורה, כמו ש"עשה (אמימר) [מרימר] שפסק לטורא ברשותא ועריבין [סו]. והטור [עמוד עמ] קבירא ליה כדעת רש"י, ואם כן כגי במיקון שחר מבוי, ומשמע מלשון רש"י והרא"ש [שם פ"א סימן טו] והטור דבשאר נהרות לא חיישינן שמה יעלה שרטון, וכן משמע בחוספות דף כ"ד [ע"ב ד"ה און], ע"ש. ודע דעל כל פנים בעינן שיהא הנהר סמוך ממש לראש המבוי, אבל אם הוא רחוק מהנחלים [יזחר מ] עשר י"ח אמות זריץ תיקון, דאוחו מקום הוי פרוץ, וכן הוא בחוספות [שם] דף כ"ד [שם] ד"ה לעבד צורת הפתח כו' ובד"ה ולעבד לחי כו', ע"ש. וקושטויגבינא אף על פי שפרוזה לים כזמה מקומות יותר מעשר כסחוס דמי [רי"ט חלק א'] סימן ל"ד וכנסת הגדולה סימן ע"ב [גה"ט], עיין מה שכתבתי סימן ת"ה סע"ף ו' [ס"ק טו] וזכ"ב"ש סימן ת"ה כתב, מבוי המפולש לכרמליה זריץ צורת הפתח, והיהו לזרו אחד ים [עריבין מ, ב] לא היה מפולש בשני ראשיו, כי היה לו שלש מחילות אלא שבשני נדדין היה פרוץ קצת בלד אחד לים ובלד אחד לאשפה ושפת הים היה עמוקה עשרה וכו', עכ"ל. אבל משמעות הפוסקים משמע דאפילו מפולש לגמרי לים שרי, ועיין לקמן ריש סימן שס"ד. ואם כן בנהרות שלנו שדרבן להחייבש בקיץ הרבה יש לאסור, עיין מה שכתבתי סימן שס"ה סוף סע"ף ג' [ס"ק טו]. וז"ל הירושלמי [שם פ"א הלכה א] דף י"ט ע"ד [ה, ב] מבואות המפולשין לים כמפולשין לבקעה, והדין שקקה דרבי חנין לא זריץ צורת הפתח שהוא כמחלקט עשרה מתוך שלש, [ע"ב] ודע דאם נקראשין בימות הגשמים בטלה המחילה ואסור לטלטל:

ממאי דאמרינן שם אחר כך [ע"ב, ב] דאפילו ארנקי מצטל אינש, והא דפירות מצטלי מחיטא [שם] אף על גב דניטליש בשבת היינו מדאורייתא ודאי מצטל, אבל לעירוב דרבנן יש לחלק בין יוטל בשבת לאינו ניטל, ע"כ [החוספות], שמע מינה מזה דכל שהוא ודאי שיהיה שם בשבת דאסור ליעלו משם כגון צהצן שהומינו ללביני לא למחלל צהמה, מקרי ודאי ציטול מחילה, ואף על גב דודאי אחר כך יטלטלו מכל מקום כל שצח זה מקרי ציטול מחילה, הכי נמי כאן, וכל שכן הוא, דודאי תעמוד הקרישה כל השבת, דעדיף טפי לנטל המחילה מחצן המוקפה. ועוד ראיה מפרק חלוץ דף ע"ז [ע"ב] אמר רב יחיאל כפה ספל, פירוש סמוך לכותל ומיעט גבהו של כותל פחות מעשרה מן הספל לראש הכותל, ממעט, ופרטיקן שם ואמאי, דבר הניטל בשבת הוא ודבר הניטל בשבת אינו ממעט, ומשי לא זריכא דחצריה בדרעא להיהא ספל ולא יזיזו בשבת, י ופרטיקן מאי שגא מפגה שהטמינה [ב] צהצן המוקפה דאסור ליעלה בשבת אם אין מקצתה מגולה, ומשי לא זריכא דבעינן מרא וחצינה. הרי לפנינו דדוקא מאי לחוי ליעול צחותו שצח לא חשיב לנטל המחילה, אבל לא מה שאסור ליעול בשבת, אף על גב דודאי יטלטלו אחר השבת על ידי מרא וחצינה, מכל מקום חשיב השחא מיהא ציטול המחילה, אם כן כל שכן כאן דדרך הקרישה להיות עומדת כמה וכמה שבעות על המים. ועוד ראיה לאיסור מעיקר התקנה שתקנו רבנן לעשות היכרא בלחי וקורה למבוי הסמוך משלשה לדידים, דפירש רש"י בחלת עירובין במשנה הראשונה דרבנן גזרי צמבוי משום דלא ליחי לאחלופי ברשות הרבים גמורה, וכן בכרמליה דגורי צהו רבנן משום רשות הרבים [ב] כדאימא פרק קמח דשבת דף ו' [ע"ב], וכל רשויות שלנו הם כרמליה כמו שכתבנו כל הפוסקים, אם כן כאן שהמים נקראים וצני אדם הולכים שם כמו בשאר העיר, ולפעמים מכסה השלג עד שאין ניכר כלל שיש שם מים תחתיו, פשוט הוא דבזה גזרו רבנן טפי משום אחלופי ברשות הרבים, דאין כאן היכר לגמרי, ואין לומר דדוקא באותן שבתות שהמים נקראים יהיה אסור לטלטל בכל העיר אבל בשאר שבתות לא, זה אינו, דהא אמרינן צהיהא דחיישינן שמה יעלה הים שרטון שהבאתי לעיל דרבי לא רצה לומר היאך אף על גב דיש שם מחילות מטעם דשמה לפעמים לא יהיה שם מחילה, כל שכן צהו שהוא ודאי ציבז השנים, ודאי יש חלוץ דף ע"ח [ע"ב] דלעיל, דתריץ אם נתן עליו נכר שרוב ארבעה טפחים דאם רזו מערבין אחד, מטעם דכיון דאפשר לילך על הנכר כעין גשר הוי כפתח, הכי נמי צהו שיון שאפשר לילך על כל המים לא אכפת לן בגומא שתחתיו, והוי פירצה גמורה. על כן אהוצי אחי יוצני ק"ק הנ"ל חללו לכם מהיום והלאה מהאיסור הזה ומעשו לכם עירוב כנהוג בכל הקהלות שאינם מוקפים חומה, ומכלה לכם על השגגה שהיתה לכם בזה, כה דברי אהבנים דוד הוא הקטן הלוי. אבן אם יש על הנגר ציבשה מקום מדרון, נחשב אותו מדרון במקום מחילה. והיינו אם יש במקום ההוא גובה עשרה במשך ארבע אמות, עיין ההיא שזכר בסיומן שס"ג סע"ף ל"ו לענין מבוי שזוהו מתוכו כו' :

אזהרות והערות
טפהדרות אמ"ד
ואלין הנוסח "רשות
ז", והוא טעות סופר,
צמע הממשן דברי
הט"ו:
חוקן ממהירות פולא
תקמ"ה:
גופא ע"פ הגהות
י, וכן הוא בחוספות
ד"ה לפני צורת:
קטע זה זין כדפוס
ניטורני לעיל על
ז "ודע דעל כל פנים
כ"ו, אף נראה
יו כאן, ויש לנין דקטע
אקורו כש"ס רעק"א
חינה סימן ב:

לגזור אף בכל השנה משום שבתות אלו. ועוד ראיה ממחמתין דפרק טפחים דאם רזו מערבין אחד, מטעם דכיון דאפשר לילך על הנכר כעין גשר הוי כפתח, הכי נמי צהו שיון שאפשר לילך על כל המים לא אכפת לן בגומא שתחתיו, והוי פירצה גמורה. על כן אהוצי אחי יוצני ק"ק הנ"ל חללו לכם מהיום והלאה מהאיסור הזה ומעשו לכם עירוב כנהוג בכל הקהלות שאינם מוקפים חומה, ומכלה לכם על השגגה שהיתה לכם בזה, כה דברי אהבנים דוד הוא הקטן הלוי. אבן אם יש על הנגר ציבשה מקום מדרון, נחשב אותו מדרון במקום מחילה. והיינו אם יש במקום ההוא גובה עשרה במשך ארבע אמות, עיין ההיא שזכר בסיומן שס"ג סע"ף ל"ו לענין מבוי שזוהו מתוכו כו' :

שערי תשובה
מן המבצר עד לחומה יותר מעשר אמות, אפס כנגדו יש יחידות תקינות בארץ שבין אחד לחבירו שלשה טפחים, ובראשי היחידות קורה או קירות קבועים מכל צד, וכחב כיון דיש שלשה טפחים ריווח לא מהני, וגם אין זה צורת הפתח כיון דסמוכים הם כל כך מוכחא מלתא ולא נעשה לצורת הפתח רק למחיצה, ומחיצה כריח שלשה טפחים אין מועיל. ועיין שם שכתב דאף אם תעשה צורת הפתח, אין דרך לעשות צורת הפתח סמוכים זה לזה, ודוקא בפרוץ פחות משלשים אמה ומעמיד צורת הפתח ביניהם וישאר צד פרצה פחות מעשר אין בכך כלום, ואם היה הפרוץ יותר משלשים לא מהני צורת הפתח בתוך עשרה כיון שבכל צד יש עדיין שיעור פרצה, ודרך לעשות פתחים הרבה אמרינן, אבל דרך לעשות כולו פתחים

באר היטב
מחילה, עכ"ל. וכזה המ"א [שם] ודע דעל כל פנים בעינן שיהא הים סמוך ממש לראש המבוי, אבל אם הוא רחוק מהנחלים עשר אמות זריץ תיקון, דאוחו מקום הוי פרוץ, ובקושטויגבינא אף על פי שפרוזה לים כזמה מקומות יותר מעשר כסחוס דמי, כנסת הגדולה בשם רי"ט, ועיין מ"א [שם]. ודע דאם נקראשין בימות הגשמים בטלה המחילה ואסור לטלטל, [שם]. ועיין במשנת חסם כ"ז סימן ל"ו. [ועיין בספר אבן העזר שהאר"ך להוכיח שאין המים הנקראים מבטלין המחילות, עיין שם בספר מגיני ארץ דפוס פורפס, הגר"פ]:

ביאור הגר"א
[טז] [הגה] ויש חולקים, בגירסת רש"י [שם ד"ה אמר שמה]:

הגהות רעק"א
(ד) [מג"א ס"ק א'] ודע [שם]. [ולענין מים הנקראים ויש בעומקם עשרה טפחים אם...]

מבצורת פריצמאון
הוצגה מפני שאין זרון האל
מכון יושל

כתוך המחיצות, אלא שהרמב"ן ס"ל שכל שהשטח המוקף גדול אינו מועיל אפילו אם אין רבים בוקעים את המחיצה, ולפי התוס' אינו מועיל רק אם רבים בוקעים את המחיצה¹, ומדין אתו רבים ומבטלי מחיצתא.

ואולי אפשר לחדש ולומר, שהטעם שמחיצות בידי שמים גרועות ממחיצות שנעשו בידי אדם, משום שכיון שהם בידי שמים אין האדם שבתוכן מרגיש כאילו הוא מוקף במחיצות כיון שהם דברים טבעיים, ולכך הן מועילות רק בשטח שאינו גדול ביותר, אבל במחיצות העשויות בידי אדם, אפילו בשטח גדול האדם מרגיש שהוא מוקף מחיצות. ולפי זה לולא דמסתפינא היה נראה לומר שאפילו מחיצות הנעשות בידי אדם, אם לא נעשו להיקף מקום מסוים אלא שהם נמצאים בקצה עיר גדולה בשביל שימור מהמים או בשביל הרכבת, דין מחיצות אלו כדין מחיצות בידי שמים ואינן מועילות לשטח גדול, ומשום שגרועותן של מחיצות שבידי שמים שייכת גם במחיצות אלו, שרובא דרובא של האנשים אינם מכירים את המחיצות האלו, ובודאי אינם רואים את עצמם כתוך מחיצות².

ח. דין המים במקום מחיצה או תיקון פירצה

76 בסוגיא המובאת לעיל (עירובין כב.) מבואר שמקום הים משמש כמחיצה. בפשוטו הטעם הוא משום שיש שם תל המתלקט [נראה בשו"ת חכם צבי (שאלה ה) בענין זה]. אמנם יש שפירשו שעצם המים הם מחיצה. בספר דברי מנחם להרה"ג ר' מנחם מנדל כשר זצ"ל (עמ' נט-ס) הביא (כתשובתו להגר"י סיגעל בקונטרס עירוב ופירצה עמ' 29) שהמהרש"ם למד מדברי האור זרוע (הלי' עירובין סי' קסד) שים עצמו הוא מחיצה.

1. לעיל הבאנו מדברי החזו"א שכתבו על התוס' שלא שייך אתי רבים כשרבים כתוכו ואינם בוקעים את המחיצות. ומדברי הבה"ל הנ"ל נראה שלמד שמדובר שיש לרבים דרך שבוקעת את המחיצות, וכן למדו עוד אחרונים בדעת התוס'.

2. ושמענו על עיירות גדולות מאד שסומכות על מחיצות שמצאו בקצה העיר שאף אחד לא ראה ולא שמע עליהן. ונראה שבודאי לא יתכן שמי שנמצא בתוך העיר יקרא שרואה עצמו כתוך המחיצות הנ"ל. ועיי' בספר דברי מנחם להרה"ג ר' מנחם כשר זצ"ל (סי' יג) כמה שכתב בענין זה.

וה"ל האור
גחלים, וצר
הפתח. ומב
טפי מעשר
אמות שריא
הפתח או ו
נמי יתבא
עירובי חצי
ואינה צריכ
ע"ז הדברי
מצד עצמו
הים יהיו ו
הם עמוקין
בטהרות)
הערוך יי
ליבשה כנ
נקט הרה'
דבאמת י'
דהים והנ
שיהיה מ
להרשות
מדאוריית
אליו מקו
ובים לא
בר טלטו
ביים ונהו
או מתלי
ואף שה
יב:) ברי
אמו
מסביב :

אמרי רשות היחיד ברוך י

וז"ל האור זרוע שם 'כתוב בהלכות גדולות וכן כתב בספר בשר על גבי גחלים, וצריכה מתא למיעבד לה עירוב, הדר הדרונה בחבלים או בצורת הפתח. ומבוי דפתי פתחיה עשר אמות, סגי ליה כלחי או בקורה. ואי פתי טפי מעשר אמות, בעי צורת הפתח. ואי אית ביה פירטתא דבצירא מעשר אמות שריא בלא צורת הפתח ובלא חבלים, טפי מעשר אמות צריכא צורת הפתח או חבלים. ואי אית לה למתא שורא, אי נמי הדרן לה נהרתא, אי נמי יתבא על תילא דמידלי עשרה טפחים, זהו עירובה ולא צריכא אלא עירובי חצירות'. ומבואר בדבריו שעיר שמסובבת בנהר הוי רשות היחיד ואינה צריכה עוד תיקון מחיצות, וצריך רק לערב בה עירובי חצירות. וכתב ע"ז הדברי מנחם (עמ' ס) שנראה שלמד שהסבוב ע"י הים הוי מחיצה מצד עצמו ואינו מטעם תל המתלקט, שהרי לא התנה האו"ז שהנהר או הים יהיו דוקא בעומק עשרה. ואולי לעצם הדבר אפשר שסתם נהר או ים הם עמוקים עשרה. ועיין עוד בדברי מנחם שהביא מקור אחר לזה ממשנה בטהרות (פ"ו מ"ט) 'הפרן רשות היחיד לשבת וכו'. וכתב הר"ש בשם הערוך 'ויש מפרשין כגון מגדל ששלש רוחותיה בתוך הים ורוח אחד ליבשה כמו מגדל של אלכסנדרי של מצרים', הרי שהים הוי מחיצה. וכן נקט הרה"ג ר' יהושע סיגעל זצ"ל בספר עירוב והוצאה (עמ' 15) 'זהו דבאמת יש בכל ים ונהר הסובב שם מחיצה על זה משני אופנים. חדא דהים והנהר בעצמו מקרי מחיצה אף שהחריץ שלו אין בו שום מקום שיהיה מתלקט י' מתוך ד', דמ"מ המים גופא הסובבת מקרי מחיצה להרשות הסובב אותו, והוא משום דהמים הא הוי כרמלית שהיא מדאורייתא מקום פטור, וגם עדיף מכל כרמלית, דבכל כרמלית שנפרץ אליו מקום רשות המותר נאסר ע"י כן משום שנפרץ למקום האסור לו, ובים לא אמרינן כן דיהיה הרשות נפרץ למקום האסור לו משום שאינו בר טלטולי, וכמ"ש הרב המגיד והמהרי"ט הנ"ל שע"כ נחשב המים גופא בים ונהר למחיצה. ואופן ב' דהחריץ שהמים מונח בו אם הוא עמוק י' או מתלקט י' מתוך ד' הוי דופני החריץ למחיצה, כמו דאמרי' גוד אסיק. ואף שהמים מכסין את המחיצות, מ"מ אינן בטלין כמ"ש רש"י (עירובין יב:): בריש העמוד. ועי' בתוס' שם מה שהאריכו בזה'.

אמנם נראה שאף אם נאמר שמים שמסובבים את כל שטח הקרקע מסביב אין להם דין מחיצה, מ"מ באופן שיש מחיצות ורק שמחיצה אחת

עיל
אם
עות
גדם
לכך
ידי
ולא
לא
ביל
מים
מים
את

זמש
ור"ת
יצה.
זביא
ש"ם
יצה.

ב"ים
דובר
וס'.

העיר
בתוך
רה"ג

ד

נפרצה לים, מצינו שיטות שאין צריכים לתקן אותה מחיצה, שהים הוא תיקון לפירצה. והוא דעת המהרי"ט (סי' צד) שהובא במג"א (סי' שסג סקל"א) וכן הובא בשו"ת הרי"ם (סי' ד). ולכאורה אין הוכחה מדברי המהרי"ט שסובר שים הוי מחיצה בתורת עצמו, אלא שכוונתו שבמקום שיש מחיצות ויש פירצה לים הוי תיקון לפירצה.

ועיין בספר ארץ הצבי (סי' ז, אותיות ג-ד) שדן אם הקולא של הים להתיר פירצה רק נאמרה בפירצה ברוח רביעית, או אפילו בפירצות יותר מעשר בכמה רוחות היכא דאיכא עומד מרובה על הפרוץ. ולכאורה אפשר לצדד שקולתו של המהרי"ט היא אפילו לתקן כמה פירצות בכמה רוחות. וראיה לזה שהמהרי"ט יסד דבריו על דברי המגיד משנה, דהנה פסק הרמב"ם (שבת פ"ז ה"ה) 'מבוי שצידו אחד כלה לים וצידו אחד כלה לאשפה של רבים אינו צריך כלום, שאשפה של רבים אינה עשויה להתפנות, ואין חוששין שמא יעלה הים שרטון'. ומקור דברי הרמב"ם בגמ' עירובין (דף ח.) שדנה בצדי המבוי שפתוח בצד אחד לים וצד אחד לאשפה, שאין צריך לעשות שום תיקון, כיון שהאשפה היא מחיצה מצד אחד, והים הוא מחיצה בצד שני. וכתב המגיד משנה שהטעם שמצד הים אינו צריך תיקון, משום שאין הים בת טלטול עם המבוי, כלומר שמה שבדרך כלל צריך לתקן פירצה במחיצת המבוי, הוא משום שחיישינן שיטלטל חוץ למקום המחיצות. אמנם בים כיון שנראה שהוא מקום אחר מהיבשה לא חיישינן שיבוא לטלטל מן היבשה לים, ונראה דשם מיירי דמחיצת המבוי פרוצה מצדה לים ואינה הרוח הרביעית ואפ"ה אמרינן דל"צ שום תיקון בצדה כיון שיש היכר של הים, ולפי"ז נראה דחידושו של המהרי"ט שהים הוי היכר שייך אפי' במחיצות שאינן לרוח הרביעית, ובפשוטו נראה שמהרי"ט מדבר במחיצות שבהם העומד מרובה על הפרוץ ויש פירצות גדולות מעשר, וכיון שהים נמצא במקום הפירצות תו לא צריך לתיקון אחר. וכן הסיק שם המהרי"ט, 'אלא ודאי מוכח להדיא דאפילו

ח. המחצית השקל למד במג"א ובמהרי"ט שהוא מדין תל שעומק הנהר היה עשרה טפחים וכ"ה להדיא במ"ב (שסג ק"ח) ולא הזכיר כלל דין מחיצה של ים, וצ"ע, (הערת הרב יהודה גולדברג שליט"א).

ביותר מעשר ד
היכר טובא טפי
ה: חזקיה קרא
דלא מיגנו וטב
ומתוך הדברים
בכל העיר ובכי

איתא בגמ'
באדם אחד מנ
ומתח זמורה
ואמר ר"ל, כד
בפשטות מבוא
הרשות מוקף ב
הרמב"ם (שבת
א"כ העומד מו
בכל הד' רוחות
שסב ד"ה ולהו
בסוגיין, דלא נ
זה לזה ופתח נ
ע"י הקנים. וב
הריצב"א (הו"ו
ב' מחיצות ש
שאני מסופק ב
בנעץ ד' קונדינ
ופרצה יותר מ
וכוונת הפמ"ג
אכתי יש לדון
לתוכו מרשות
וכיון שטלטול
מדרכנן להתיר
מדאורייתא, וד

ביותר מעשר דבריו אמורים, דכיון דאין הים בת טלטול עם המבוי היא היכר טובא טפי מקורה, כיון דמיגניא על ידה כדאמרי' בפ"ק דמגילה (דף ה:) חזקיה קרא בטבריה בארביסר ובחמיסר, מספקא ליה בפרזים אי משום דלא מיגנו וטבריה מיגניא שימה חומתה. בזה נשאנו ונתננו לפני מעשה, ומתוך הדברים נזכרתי מעשה בטבריא שרחובה פתוחה לים, והיינו מטלטלין בכל העיר ובכל הרחבה על פי זקנים אע"פ שפרוצה יותר ממאה מאה.

ט. רשות היחיד ע"י צורת הפתח

איתא בגמ' עירובין (יא.) 'דאמר רבין בר רב אדא א"ר יצחק, מעשה באדם אחד מבקעת בית חורתן שנעץ ד' קונדיסין בארבע פינות השדה, ומתח זמורה עליהם, ובא מעשה לפני חכמים והתירו לו לענין כלאים. ואמר ר"ל, כדרך שהתירו לו לענין כלאים, כך התירו לו לענין שבת'. בפשטות מבואר בסוגיא זו שצורת הפתח מתירה לטלטל אפילו אם כל הרשות מוקף בצורות הפתח מד' רוחות וכמו בכלאים. [ברם, ידועה שיטת הרמב"ם (שבת פט"ז הט"ז) שצורת הפתח אינה מועלת ביותר בעשר אלא א"כ העומד מרובה על הפרוץ, וא"כ אי אפשר לעשות צורת הפתח לבד בכל הד' רוחות כיון שאין כאן עומד מרובה. וכתב הביאור הלכה (סי' שסב ד"ה ולהרמב"ם) שנראה שהרמב"ם פירש את הסוגיא כפירוש הר"ח בסוגיא, דלא מיירי שהיה רק צורת הפתח, אלא שהיו קנים שהם לבודים זה לזה ופתח באמצע, ולפירוש זה אפשר לומר דמיירי שהיה עומד מרובה ע"י הקנים. ובאופן אחר כתב החת"ס (סי' פח) שהרמב"ם למד כדברי הריצב"א (הו"ד בתוס' עירובין יא. ד"ה אילימא) דסוגיאן מיירי שיש כבר ב' מחיצות שלימות]. ועיין בפמ"ג (סי' שסג משב"ז סק"א) שכתב 'ודע שאני מסופק בצורת הפתח אי הוה מחיצה דבר תורה ולחייב הזורק בתוכו בנעץ ד' קונדיסים ועליהם צורת הפתח או צורת הפתח מהני להתיר כרמלית ופרצה יותר מעשר דמן התורה הוה מחיצה, מש"ה מהני צורת הפתח. וכוונת הפמ"ג היא דנהי דצורת הפתח מהני כדי להתיר טלטול בכרמלית, אכתי יש לדון אם הכרמלית נעשית רשות היחיד גמור מן התורה והזורק לתוכו מרשות הרבים חייב, או דילמא שצורת הפתח מועיל רק מדרבנן, וכיון שטלטול בכרמלית הוא רק איסור מדרבנן שפיר מהני צורת הפתח מדרבנן להתיר טלטול, אבל המקום המוקף אינו נעשה רשות היחיד מדאורייתא, והזורק מרשות הרבים לתוכו אינו חייב.

וא
סג
די
ום

ים
זר
שר
ת.
זק
לה
יה
מ'
זד
זד
ים
זה
ין
זר
רי
ין
שו
ת,
ין
יד
לו

יה
זל